

RIJK

AAN

- OPTIMISME
- PSYCHOLOGIE
- LIEFDE
- VRIENDSCHAP
- GEZONDHEID
- GELUK
- GESPREKKEN
- VRUJWILLIGERSWERK
- WILDE DIEREN
- HUISDIEREN
- TUIN
- ERBU HOREN
- ARCHITECTUUR
- SPIRITUALITEIT
- FINANCIËLE TIPS
- SPORT
- ENTERTAINMENT
- NATUUR
- FILOSOFIE
- OPVOEDKUNDE
- SPELLETJES
- BOEKEN
- REISJES
- FOTOGRAFIE
- MUZIEK
- TECHNIEK
- HISTORIE
- WINKELS
- COMMUNICATIE

aan bewoners die van hun wijk houden
uitgave Het Lage Land, 's-Gravenland en Prinsenland

Nr 10 – jaargang 35 – juni / juli / augustus 2026

Colofon

Het gratis magazine RIJK verschijnt 4 maal per jaar, ongeveer in maart, juni, september en december. Digitale editie: www.riksroelfzema.nl

Wilt u ons informeren over iets of uw mening over de inhoud met ons delen, dan graag naar rijkaanalles@hotmail.com of bel 06-48143064. De redactieleden vinden uw mening erg fijn!

Dit magazine voor de wijk wil de lezer vooral gelukkiger, blijer in liefde en vriendschap, trotser op onze wijk etc. etc. maken. Kortom RIJK is vooral positief, inhoudelijk, informatief en vol met tips. De terugkerende onderwerpen voor en over de drie wijken zijn: de Wijkraad LLPG, vrijwilligerswerk, dieren in nood, gezondheidstips, communicatietips, natuur, architectuur, spirituele plekken, opvoedkundige antwoorden, hoe word je een leuke opa en oma, technische tips, winkels en bedrijfjes, historische weetjes, kennis over liefde, geluk en vriendschap, hoe om te gaan met eenzaamheid, wat weten boswachters en boa's over ons, financiële tips als je niet veel te maken hebt, waar kan je iets leuks bekijken in Nederland en achteraan in het blad een lang en zwaar artikel voor de liefhebber. We verschijnen te weinig om echt actueel te zijn dus voor de wijknieuwtjes verwijzen we naar de Havenloods of apps over de buurten.

Redactie

Hoofdredacteur Rik Roelfzema

Andrea Berkelder • Ineke van Engeldorp • Paul de Graaff •

Harry van der Meiden • Guus van Meurs • Lydia den Otter • Dik Vuik

Advertenties

1 pagina: 800,- euro • ½ pagina 600,- euro • ¼ pagina 400,- euro • 1/8 pagina 200,- euro • 1/16 pagina 100,- euro • Prijzen exclusief 9% BTW.

Opmaak en productieadvies:

Hebbit strategische marketingcommunicatie - www.hebbit.nl

Druk:

Janssen/pers Rotatiedruk bv - Gennep - 0485-490433

Hulp bij verspreiding Wijkmagazine RIJK

Wij danken alle winkeliers en bedrijven en hun medewerkers, dat ze met zorg onze krant neerleggen, zodat bezoekers deze mee kunnen nemen.

Albert Heijn - Mia van IJperenplein 89

Albert Heijn - Marinus Bolckplein 4

JUMBO Lage land - Samuel Esmeijerplein 21

JUMBO supermarkt - Wingerd 251

SAHAN supermarkt - Van Campenplein 182

Prinsenhof - Bramanteplein 2

Wijkhub Lage Land - 's Gravenland - Samuel Esmeijerplein 37

Huis van de Wijk Lage Land - Remmet van Milplaats 15

Het Palet - Duikerstraat 29

Prinsenwiek - Prinsenlaan

Hulp voor onderwerpen in de krant en de redactieleden is opnieuw uitgebreid uit onverwachte hoek. Onderstaande kringloopwinkels helpen ons al wat langer:

Kringloop Nieuw & Co - Koperstraat 31, R'dam

Kringloop Bonnefooi Kralingen - Oudedijk 94, R'dam

Kringloop Delen is Helen - Schoterbosstraat 4, R'dam

Kringloop Zeist - Joh. Postlaan 4, Zeist

Kringloop Rataplan - Koperslagerstraat 9, R'dam

Kringloop Rataplan - Industrieweg 50, Berkel en Rodenrijs

En hieraan kunnen weer drie toegevoegd worden:

Kringloop Het Goed - Kinderdijkstraat 49, Rotterdam-Zuid

Kringloop Het Goed - Kapitein Grantstraat 24, Emmen

Kringloop De WAAR - Abel Tasmanstraat 23, Emmen

Het is inspirerend om te merken dat deze kringlopen (en ook de niet-Rotterdamse!) ons willen helpen.

Zo proberen we samen de wereld iets mooier te maken. Dank vrienden, dichtbij en veraf!

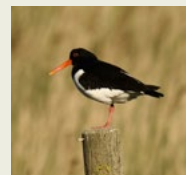
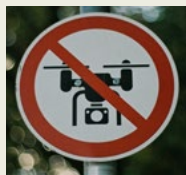
Auteursrecht

© RIJK 2026. Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij de betreffende auteur. Wilt u iets overnemen, graag bericht rijkaanalles@hotmail.com

RIJK AAN • INHOUD

• WAAROM WE EEN KLIK HEBBEN	4-5	• FLOWERS FOREVER IN DE KUNSTHAL	22-23
• OPNIEUW ONS MOOIE SCHIP DE SS ROTTERDAM!		• DODENHERDENKING OP HET MARINUS BOLKPLEIN	24-25
NIET DE GOEDE TITEL IN DE RIJK NR. 9!	6-8	• VAN EEN POLDERGEMAAL NAAR EEN MUSEUM	26-27
• MEEST PERSOONLIJKE BOEK VAN TON LEMAIRE	9	• WETENSWAARDIGHEDEN OVER KONINGS DAG	28-29
• OPFRISDAG RIJVAARDIGHEID VOOR SENIOREN	10-11	• WAT JE NIET WEET OVER DE LAATSTE VERKIEZINGEN!	30
• EGELS ZIJN SUPER NUTTIG VOOR JE TUIN	12-13	• PARAPSYCHOLOGIE (ZOEKTOCHT NAAR HET ONVERKLAARBARE)	31
• GA JEU DE BOULEN! BIJVOORBEELD BIJ DE PRINSENHOF!	14-16	• DE SCHOLEKSTER: HEB JIJ BONTE PIET AL IN DE BUURT GEZIEN?	32
• FOTOGRAFEN KIJKEN DOOR DE WIJK, WAT ZIEN ZE?	17-19	• DE SYMBOLIEK VAN DE SCHOLEKSTER	33
• MAGAZINE RIJK NU IN TWEE ROTTERDAMSE ARCHIEVEN OPGENOMEN!	20-21	• SAMEN ETEN, WAAROM IS DAT GOED VOOR JE?	34-35

RIJK AAN

Symboliek op de voorkant van de RIJK O, wonderschoon Duizendblad!

Wondgenezende en reinigende krachten

Van botanica weet ik niet veel, behalve dat ik kan verdwijnen in bloemen, dat mijn neus overuren maakt bij hun geuren en hoe ze slim samenwerken met allerlei insecten. Nu op de voorkant Gewoon Duizendblad (*Achillea Millefolium* L., Compositenfamilie). In de kruidenleer behoort het tot de reinigende plantensoort, de belangrijkste groep in de fytotherapie (= kruidengeneeskunst). [1] De naam stamt uit het Latijn: mille = 1000 + folium = blad en Achillea = de held Achillus, die uiteindelijk de stad Troje in bezit kreeg. Hij verzorgde de gewonde soldaten met het kruid en het was erg effectief.

Beschermend kruidenzakje

En dit 'gewone' plantje vormt ook een erg belangrijk ingrediënt in het zakje kruiden dat in huis en stal werd opgehangen om bewoners en dieren te beschermen. Zo'n zakje werd een 'kruidwis' genoemd en gebruikt op Maria-ten-Hemelopneming (15 augustus). "Tijdens die wijding bidt men ook voor het welzijn van lichaam en ziel, en vraagt men om bescherming tegen demonische krachten van degenen die in alle vroomheid gebruik maken van de kruidwis. (...) De Kerk, die het bestaan van heksen en tovenaars nooit ontkende, liet ook het heidens afwerende gebruik toe van bepaalde kruiden, vruchten en bloemen, als die maar eerst volgens een voorgeschreven kerkelijk ritueel waren gewijd: de zogenaamde 'Benedictio herbarum in festo

Assumptionis Beatae [Mariae Virginis]' (De wijding van de kruiden op het feest van de verrijzenis van de zalige Maagd Maria).

Rond de kruidwis, in Limburg ook wel kruudwoesj genoemd, werd een lint gebonden van, let wel!, twee meter lengte, precies de omvang van de buik van een koe. Dat lint werd ter bescherming van het vee ook gezegend door de pastoor. [2]

Het boek der veranderingen: I Tjing

In het toekomstvoorspellende boek de I Tjing (boek der veranderingen) werden duizendbladstengels gebruikt om de eerder geformuleerde vraag over de toekomst te kunnen duiden. Hoe de stengels geworpen worden, maakt of er 'ja' of 'nee' als antwoord op de vraag komt. "Dit wordt vertaald in een reeks van zes 'lijnen' die gebroken kunnen zijn (wat 'nee' betekent = yin) of doorlopend (wat 'ja' betekent = yang)." [3]

[1]= de taal der kruiden, Mellie Uyltred (1972), pag.28

[2]= Heidens! (volksgebruiken vandaag met sporen van voorchristelijke tradities), Marcel de Cleene (2024), pag.21-22

[3]= Symbolen en hun betekenis, Jack Tressider (2000), pag. 162

RIJK AAN

Waarom we een klik hebben

*Kan je je zo gedragen, dat er sneller een klik is met een ander?
Zeker!*

Heb je gevoel voor de klik? Je staat op een feestje en als vanzelf beland je bij een persoon met wie het gesprek gelijk helemaal top is. Het lijkt alsof je elkaar al jaren kent en de ander denkt er precies zo over! Wat gaaf. Het omgekeerde komt ook voor: je komt naast iemand te staan en je voelt geen connectie, soms ruik je het zelfs. Het gesprek met die persoon is stroef en niet energievend. Je bent opgelucht als het gesprek voorbij is.

Volgens de journalist Kate Murphy ben je gevoelig voor interpersoonlijke synchronie, en dat betekent dat je de schijnbaar magische maar toch wetenschappelijk gedocumenteerde neiging hebt om je op andere mensen af te stemmen. “En dan niet alleen wat betreft bewegingen, gebaren, houdingen en gezichtsuitdrukkingen, want uit recente technologische gegevens blijkt dat we ook onze hartslag, bloeddruk, hersengolven, pupilverwijding en hormoonregulatie synchroniseren. Het resultaat is dat emoties, stemmingen, houdingen en het daaruit voortkomende gedrag net zo besmettelijk kunnen zijn als welke ziekten dan ook en een even grote invloed op onze gezondheid en ons welzijn kunnen hebben.”

Vroeger kon de wetenschap geen vinger leggen op dit verschijnsel. De wetenschappers die dat probeerden, bijvoorbeeld parapsychologen en telepathie of de psycholoog Carl Jung met zijn theorie van de synchroniciteit, werden uitgelachen.

Jong geleerd

Maar eigenlijk hebben we vanaf onze tijd in de baarmoeder een aandrang tot synchroniseren, want we stemden af op het lichamelijke en emotionele ritme van onze moeder. “Uit onderzoek blijkt dat de meeste moeders, of ze nu links- of rechtshandig zijn, geneigd zijn hun baby op de linkerarm te nemen en aan hun linkerboezem te vleien, ter hoogte van hun hart. (...) Deze ligging tegen de linkerboezem bevordert niet alleen een regelmatige hartslag, maar helpt vermoedelijk ook om het babybrein en het moederbrein op elkaar te laten afstemmen. (...) dat is misschien ook de reden waarom mensen tijdens een romantische zoen hun hoofd naar rechts draaien, zodat het hoofd van hun geliefde links van hen zit.”

Het is nu te meten! Dus weten!

In de psychologie zijn de sociale neurowetenschappen inmiddels een serieuze tak aan de boom van de psychologische wetenschap. Door zeer geavanceerde technologie kunnen we synchronie in gezichtsuitdrukking, hersenimpulsen, hartslag, ademhaling, huidgeleiding en hormoonstroom meten en analyseren. Langzaam kan de conclusie getrokken worden dat synchronie de smeerolie is in onze sociale ontmoetingen en netwerken. Ze zijn nu meetbaar en een indicator voor de vriendschap en de verbinding die we met anderen ervaren. Met dank aan de laserbewegingssensoren, de slimme brillen die oogbewegingen volgen en hyperscanners waarmee de hersenactiviteit van meerdere mensen tegelijk tijdens sociale interactie in beeld wordt gebracht.

“Hoe meer de impulsen die door je brein en lichaam golven synchronoos zijn met de impulsen in het brein en lichaam van de ander, hoe meer je geniet van elkaars gezelschap. Voor hun onderzoek naar de ‘romantische klik’ ontvingen Prochazkova en haar team in 2022 de Ig Nobelprijs.”

Waarom online daten dus niet werkt

Iemands profiel en foto leken online hartstikke leuk, maar in het echt viel het enorm tegen. We gaan ervan uit, dat de foto ook werkelijk de persoon is die je tegenover je krijgt en dat alles wat er over de persoon gezegd is (leeftijd, sportieve figuur, baan, kinderen, auto, huisdier) ook correct is. Of je vindt iemand meteen al niks (swipe naar links!), maar weet niet dat je mogelijk je ideale partner hebt laten gaan.

Een korte persoonlijke ontmoeting doet veel meer dan rationeel het afvinken van je wensenlijstjes. De ontmoeting doet ook heel veel onbewust werk, namelijk of je wel of niet lichamelijk met elkaar

synchroniseert. Tevens kan je jezelf behoorlijk in de wielen rijden met 'voorkennis' over iemand (priming geheten in de psychologie). Als je iets te weten komt dat je negatief vindt (de politieke voorkeur etc.), dan zijn we onbewust minder geneigd de mimiek van de ander te spiegelen en dus stemmen we minder goed emotioneel af en we weigeren onbewust de verbinding.

Uit onderzoek blijkt dat we anderen om ons heen nodig hebben. Eenzame mensen worden niet plots gelukkig als ze met anderen kunnen zoomen en e-mailen over hun gevoelens. Je hebt de lijflijke nabijheid nodig van mensen. "De Latijnse uitdrukking voor 'in leven zijn' is 'inter homines esse', letterlijk 'onder de mensen zijn'."

Besmettelijkheid van negatieve en positieve energie

De Amerikaanse wetenschapper Will Felps deed in 2007 onderzoek naar het 'rotte appeleffect' en daarmee bedoelde hij dat in een team van mensen slechts een persoon de sfeer in de hele groep kan bepalen. Hij instrueerde een acteur om een afschuwelijke eikel te spelen; altijd klagen en nauwelijks productie maken. De acteur speelde zijn rol zo goed, dat langzaam elk teamlid hetzelfde gedrag ging vertonen. Het negatieve gedrag van de acteur bleek dus besmettelijk te zijn.

De Amerikaan Noah Eisekraft vervolmaakte dit onderzoek. Hij ging ervan uit dat elk mens een intrinsieke basisuitstraling heeft (= affectieve presentie), bijvoorbeeld overwegend positief ingesteld. En is die basisinstelling besmettelijk, zoals Will Felps had bewezen?

Wat bleek? Het basisgevoel [dat jij zelf uitstraalt] was verantwoordelijk voor 31% van het positieve effect en 19% van het negatieve, terwijl affectieve presentie, dus de invloed van anderen, voor 10% van het positieve en 23% van het negatieve zorgde." De positieve uitstraling is dus minder krachtig, dan de negatieve.

Maar een persoon met een zeer prettige affectieve basishouding kan ongelooflijk besmettelijk zijn, denk maar eens aan de leraar die jou enorm inspireerde.

Samen bewegen of dingen doen verbindt

Sommige antropologen geloven in het vuurtoreneffect. Wanneer je samen synchroon beweegt, versterkt dat het groepsgevoel en schijnt je lichtbundel verder (= vuurtoren) dan individueel het geval zou zijn.

Ook in het leger maken ze hier gebruik van. Er wordt heel veel gemarcheerd en met ritme gewerkt (allemaal tegelijk de schoen op de grond zetten). Binnen een zeer korte tijd vormt de groep een eenheid en worden de onderlinge verschillen minder gezien. Samen iets doen, bijvoorbeeld huishoudelijk werk, leidt significant tot meer relatiegeluk! Zet er ook nog even een lekker ritmisch muziekje bij op.

Wat bedreigt onze mogelijkheid tot verbinden?

Allereerst is er de wrijvingsloze samenleving, die de mogelijkheid tot ontmoeten kleiner maakt, zoals thuiswerken, kleding en voedsel online bestellen etc. Het lijkt ons leven makkelijker te maken, want

de mogelijkheid tot wrijving, ontstaan in het fysieke contact met de verkoper, is weg.

Ten tweede delen we minder politieke en culturele referentiepunten met elkaar. Iedereen zit in zijn eigen nieuws- of radio-, muziekbel.

Maar juist de ontmoeting met anderen, hoeveel wrijving die ook kan geven, opent de mogelijkheid tot synchroniseren. Dat zie je bij grote gebeurtenissen, zoals een orkaan, een gewonnen voetbalbeker, een periode van mateloos mooi weer etc. We hebben iets gemeenschappelijks en dat geeft een automatisch contactmoment. Samen kijken naar een zonsverduistering of samen aanwezig zijn op een groot stadsnieuwjaarsfeest, het zijn de momenten om 'out of the blue' een klikmoment met een wildvreemde te hebben. Wel moet je zo intelligent zijn en durf hebben om dat uit te spreken en een e-mailadres of telefoonnummer te vragen.

Welnu, in het boek van Kate Murphy vinden we nog veel meer wetenswaardigheden om de klik met iemand anders te kunnen vinden. Wel zegt ze toevallig helemaal aan het eind van haar boek, dat je eerst de klik met jezelf moet vinden. Daarmee bedoelt ze dat je jezelf moet kennen en dat je gedrag congruent is met wat je zegt. Niets zo verwoestend voor 'de klik' als je merkt dat iemand 'niet echt is of een toneelspeler is'.

Waarom we een klik hebben
(Het mysterie van de menselijke
aantrekkingskracht ontrafeld)
Kate Murphy
Uitgeverij Volt 2026; blz.336; € 22,99

Opnieuw ons mooie schip de ss Rotterdam!

Niet de goede titel in de RIJK nr. 9!

Uitleg over het artikel over de ss Rotterdam in RIJK nr. 9

Veel lezers zijn op het verkeerde been gezet. De titel boven het verhaal van het kijkje achter de schermen van het schip de ss Rotterdam was onjuist. Het was een titel bij een ander artikel van RIJK nr.8, dus niet nr.9. Er zijn diverse belangrijke brieven binnengekomen. Enerzijds brieven die vragen om de foto's van het mortuarium "want bestaat dat dan wel?" Zeker bestaat dat: kijk naar de foto's en verheug u wederom op unieke foto's! Anderzijds brieven die wijzen op inhoudelijke fouten in het door mij geschreven verhaal. Niet kinderachtig zijn, gewoon die ingezonden brief integraal plaatsen, denk ik dan. De brief is van de heer Gerard Elias, die jaren als scheepswerktuigkundige bij de Holland Amerika Lijn heeft gevaren. En zijn laatste schip was de ss Rotterdam, waar hij drie jaren op heeft mogen varen.

Allereerst denkt hij aan de gezondheid van de hoofdredacteur: "dat ik voor de auteur hoop dat hij/zij niet met asbest in aanraking is geweest. De reguliere rondleidingen zijn met name veilig waar het asbest betreft." Ja, het is allemaal zeer veilig gegaan. Maar dan krijg

ik er terecht van langs, denk ik. Leest u mee?

Brief die wijst op fouten

"De auteur gaat in de fout bij het hoofdstuk 'De koude oorlog en de ss Rotterdam'. Hij spreekt zijn verbazing uit bij het zien van de geschuts-fundering en daarbij als uitleg krijgt dat gedurende de koude oorlog, 'zo rond 1970', het idee geboren werd dat het schip in plaats van betalende passagiers minimaal 15.000 militairen moest kunnen vervoeren ingeval er een oorlog met de Russen zou komen. De kokervormige fundering zou worden vrijgemaakt en een geschuts-koepel geplaatst. Ter verdediging van het schip.

Het idee dat te kunnen doen werd niet rond 1970 geboren (de koude oorlog was overigens de periode van 1945 tot 1989 met de val van de Berlijnse muur), neen het maakte vanaf ongeveer dag 1 al deel uit van het bouwbestek voor dit schip. Alsook een niet onaanzienlijke uitbreiding van het voortstuwingsvermogen, het opgewekte elektrische vermogen en de ontziltingscapaciteit voor de drinkwater en ketelvoedingwaterproductie.

mortuarium voor mensen

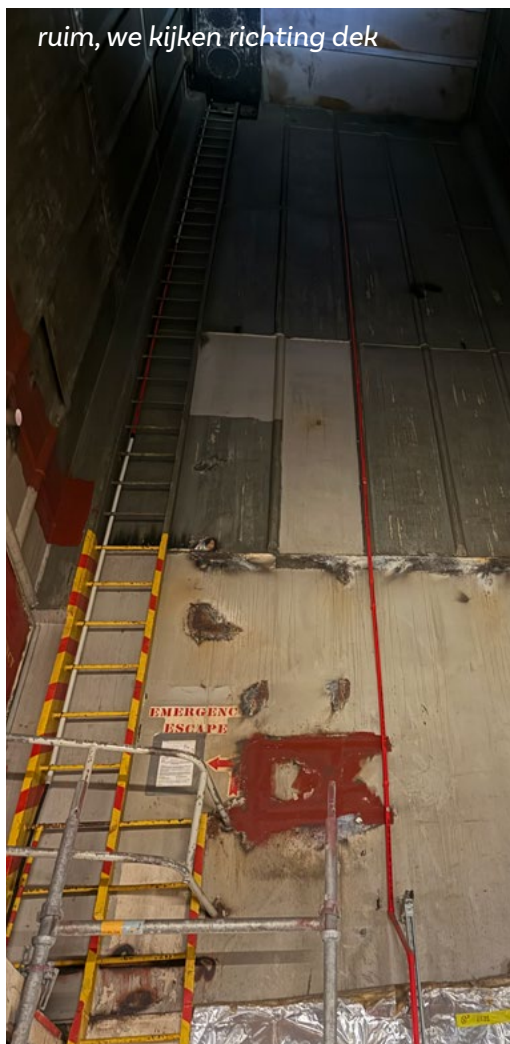

mortuarium voor dieren

ss Rotterdam

ruim, we kijken richting dek

een schat aan jaren '50 meubilair

Dit werd voor de buitenwereld verborgen gehouden

De reden voor de uitbreiding van deze capaciteiten werd nergens formeel benoemd, het was 'gewoon' geheim. Maar het is duidelijk geworden dat de overheid destijds een aanzienlijke bijdrage leverde bij de financiering van dit schip om het te kunnen inzetten voor troepentransport. Er werd zelfs gefluisterd dat de voorstuwingsinstallatie identiek was aan die van de kruisers De Ruyter (in dienst 1953) en de 7 Provinciën (in dienst 1953). Schepen die in dezelfde periode werden gebouwd bij de werven van Wilton Feyenoord en De Schelde in Vlissingen.

De bouw van het schip, met bouwnummer 300, ving aan met het ondertekenen van de contracten met de RDM op 27 oktober 1955. Het ontwerp was ver voor die datum al begonnen, zo blijkt uit het boek met het bouwnummer als titel. De feitelijke bouw begon op 14 december 1956 met de kiellegging. De tewaterlating van het schip was op 13 september 1958 en werd verricht door Koningin Juliana. Het schip werd daarna aan de kade afgebouwd.

Demagnetiseringsinstallatie: niet correct

De proefvaart van het schip vond plaats in augustus 1959. Daarbij waren volgens de overlevering ook vertegenwoordigers van de Koninklijke marine.

De eerste reis naar New York met betalende passagiers begon op 3 september 1959.

Bij mijn beste weten waren de bouwkundige voorzieningen welke een snelle plaatsing van verdedigingsgeschut mogelijk maakte al aanwezig bij de eerste formele zeereis in 1959. Dat is overigens ook van toepassing op de demagnetisering-installatie de aanwezigheid waarvan uw auteur melding maakt – 'koperen leidingen rond het schip aangebracht, want die stoten juist magnetische mijnen af'. De werking is wat anders dan beschreven maar een formele beschrijving zou deze brief tot een technisch verslag maken.

Bronnen

Ik heb dit commentaar geschreven op basis van mijn eigen kennis van het schip alsook de boeken 'Bouwnummer 300' (geen ISBN bekend) en 'Varen met stoom' (ISBN: 978-90-829541-0-4).
Vriendelijke groet, Gerard Eliasar"

Heel veel dank, Gerard dat je deze correcties hebt aangebracht.

afvoer riolering

originele balken voor vloer in ruim - zo werd alle vracht opgestapeld per vloer

ballast, met de hand binnen gebracht

waterlijn geeft condens en dus roest

Meest persoonlijke boek van Ton Lemaire

Alle hoofdstukken gaan over de vraag hoe je optimaal kan leven.

Een meanderende waaier aan diepzinnige observaties.

Ik bespreek er hier één.

Waar bestond ons leven uit? Het nieuwste boek, en mogelijk zijn laatste boek, van de filosoof Ton Lemaire heeft als titel 'Op weg naar het heden', maar welbeschouwd leven we altijd hier en nu, dus 'in het heden'. Maar doen we dat wel echt? De meeste mensen hebben veel energie richting de toekomst, want daar liggen alle ambities en te behalen resultaten van de geleverde inspanningen. Soms kijken we terug naar wat er was om ons te herinneren hoe we iets wel of niet moeten gaan doen om positieve resultaten te behalen. Kortom, de moderne mens leeft zelden in het hier en nu, in het heden.

Ieder mens heeft de behoefte om een zinvol leven te leiden, een leven dat ergens naartoe leidt. Dat vraagt om overdenking en Lemaire positioneert hier zijn eerste paradox: "De kwestie is namelijk dat we om het/een heden te kennen afstand moeten nemen, dus al van dat betreffende heden verwijderd moeten zijn."

Als we al in staat zijn een pas op de plaats te maken, ontdekken we als in een soort optelsom, dat we uiteindelijk 'gewoon' gelukkig willen zijn. Maar wat is dat eigenlijk gelukkig zijn?

Definitie van geluk

"Ik waag als mogelijke definitie: geluk komt voort uit een – soms kortstondige – staat van zich in overeenstemming bevinden met zijn of haar diepste verlangens en behoeften. Of nog bondiger: geluk is een ervaring van (tijdelijke) zelfvervulling. (...) Als filosoof wil ik de vraag stellen of het niet verstandig is om beperkte verwachtingen te hebben. Met andere woorden: wantrouw het streven naar 'het' geluk. (...) Zoals Woody Allen het ergens heeft uitgedrukt: 'Wat zou ik gelukkig zijn als ik gelukkig was.'"

Dan haalt Lemaire de meest pessimistische filosoof Schopenhauer van stal. "Om niet al te ongelukkig te zijn, moet je ernaar streven om niet erg gelukkig te willen zijn." Lemaire herkent dit soort gevoelens al zijn hele leven en veel hoofdstukken gaan erover hoe hiermee om te gaan als je als persoon eerder geneigd bent het pessimistische dan het optimistische van het leven te zien.

Niet meer op weg naar het heden, maar er middenin!

Zonder de psycholoog Mihaly Csikszentmihalyi te noemen beschrijft Lemaire het gevoel van in een flow te zijn. De staat die een mens bereikt als hij intensief met iets creatiefs bezig is en de tijd totaal vergeet, omdat hij volledig opgaat in het moment. De mens ervaart het als een staat van tijdloosheid. Vaak steekt hij nog een puntje van zijn tong even in de linker- of rechtermondhoek uit. Dit is volgens Lemaire een eerste mogelijk geluksmoment.

Een tweede mogelijkheid om tijdloos een kortstondig geluksmoment te ervaren is als je verliefd bent, of in een langdurige liefdesrelatie zit.

De derde mogelijke context voor zo'n moment van geluk ligt in de muziek, die je samen maakt of beluistert. Hier haalt Lemaire een zeldzaam positief fragment aan van Schopenhauer over wat muziek met een mens doet.

De vierde context voor een geluksmoment ligt in het ondergaan van de alles omvattende natuur. Plotseling een open horizon of de bleke zon door boomtakken: onverwachte momenten.

De vijfde context ligt in je eigen geheugen, wanneer je gelukkig makende herinneringen opnieuw de revue laat passeren.

Dit zijn de contexten van onze geluksmomenten. Die ons verlossen van de dictatuur van de tijd.

Schets van wat het boek je kan brengen

Dit is Lemaire's meest persoonlijke boek. De aangesneden thema's zijn talrijk: over gezicht en hand, vooruitgangsgeloof, melancholie, de dood, tijd en beleving, de huidige politieke toestand in de wereld en vooral de vraag hoe je optimaal kunt leven.

Op weg naar het heden
(filosofen over tijd en leven)
Ton Lemaire
Uitgeverij Ambo Anthos
2026; 304 blz.; € 24,99

Opfrisdag rijvaardigheid voor senioren

Vreemde verkeersborden

Er staat een groot bord met daarop het woord 'ZONE' en twee ronde rood omcirkelde borden met op de ene een bromfiets en op de andere een auto en motorfiets. Duidelijke verbodsborden? Helaas daaronder de drie woorden 'uitgezonderd', daar onder 'gehandicapten' en daaronder 'voertuigen'. Verboden voor auto's, maar uitgezonderd voertuigen – gekker kan niet. De maker van het bord heeft het taalkundige afbreekstreepje – vergeten. Na 'gehandicapten' had het afbreekstreepje gemoeten, zodat er feitelijk 'gehandicaptenvoertuigen' staat! Dan klopt het weer. [1]

Wat te denken van het ronde bord met in een rode cirkel de afbeeldingen van een tractor, een bromfiets en een fiets. Daaronder een groot wit bord met de tekst 'Met uitzondering van tractors, fietsen en bromfietsen met als toevoeging 'En gehandicaptenvervoer'.' Het lijkt ook hier om een fout te gaan, maar dat is niet zo. Tussen alle Nederlandse verkeersborden bestaat er geen die 'einde ruiterspad' betekent. Welnu, dit is juridisch dat bord 'verboden voor ruiters'. Je ziet het pas als je het door hebt.

Psychologie van het gebodsbord

Vroeger bestonden er veel meer verbodsborden dan nu. Dat komt door een psychologisch trucje. Mensen vinden gebodsborden

fijner dan verbodsborden. Dus vroeger was er een rond bord met rode buitenrand met daarin een pijl naar links: betekenis 'verboden linksaf te slaan'. Dat bord is vervangen door een blauwbord met een pijl rechtdoor (en eventueel ook een pijl rechtsaf. De betekenis is een gebodsbord met de verplichting om of rechtdoor of rechtsaf te gaan, maar dus niet linksaf! Blauw oogt plezieriger dan rood. Dan de parkeerschijf, wie heeft daar nou nooit mee gesjoemeld: effe een kwartiertje of een onduidelijk halfuurtje later zetten; dat scheelt weer. Maar bijna niemand weet dat de wet je dat toestaat. Als je ergens om 9.03 aankomt, dan mag je de kaart zetten op het eerstkomende hele of halve uur, dus in dit geval om 9.30! Ach, de wetgever kent zijn pappenheimers.

Onnodig: boetes of wachten

In veel auto's gaat je autoklokje niet automatisch op wintertijd. Veel automobilisten vergeten dat met de hand aan te passen. Je kent het bord wel 'na 19 uur 130 km' en dan kijk je op je auto klokje en je ziet 'na 19 uur', maar het is pas 18 uur!

Er staat een omgekeerde driehoek met rode rand en op de weg staan haaiantanden. Rechts komt een voetganger aan, die de weg wil oversteken. Ik heb altijd gedacht dat de voetganger van rechts over mag steken want ik sta achter haaiantanden. Maar dat beest bijt helemaal niet: bord B6 betekent enkel dat ik aan bestuurders op de kruisende weg voorrang moet verlenen. De voetganger moet dus wachten.

Oké, nu iets moeilijker. Ik rijd in een bos op een modderige onverharde weg. Ik nader een verharde weg en daarop loopt een voetganger. Moet ik wachten en de voetganger voor laten gaan? Nee, want ook hier is de regel, dat bestuurders op de onverharde weg alleen bestuurders op de verharde weg voor laten gaan! Nou ja, in beide gevallen betekent het niet dat je de voetganger uit zijn schoenen moet rijden natuurlijk.

Nog eentje dan: u rijdt op een verharde weg en u ziet in de verte een oude vrouw met een rollator moeizaam naar de weg lopen. Moet u die slecht ter been zijnde dame voorrang geven? Stopt u? JA, u moet die dame voorrang geven, ook al neemt zo'n dame die zelden.

Opfrisdag Rijvaardigheid voor Senioren

Voor 15 euro kon je in het Prinsenhof drie onderdelen doorlopen, de hierboven gepresenteerde opfriscursus verkeerskennis (met een geweldig gevoel voor humor liet de oud-politieman je van de ene in de

andere val lopen!), een uurtje je ogen doormeten en je reactiesnelheid laten meten en als afsluiter een klein uurtje rijvaardigheid met een oude rot in het vak naast je in de voorstoel van je eigen auto. Wat was dit een geweldige dag! Met mijn 72 jaar was een opfriscursus na 54 jaar een geweldige ervaring. Mijn reactiesnelheid was erg goed, maar ik verloor het op een honderdste seconde van een buurtbewoner van 91 jaar! Nou ja, wat is een honderdste van een seconde? Nou, dat werd je ook haarfijn uitgelegd: hoe hard rijd je en hoelang is dan de remweg? Zeg het maar, ik wist het niet. Die remweg is schrikbarend veel langer dan je je realiseert.

Toen de 91-jarige elke keer supersnel op de pedaal drukte, wanneer het woordje 'stop' op het bord verscheen, haalde de verkeersdeskundige een eenvoudig trucje uit. Hij zei tegen de man 'u heeft deze test zeker al eerder gedaan?', dat leidde de 91-jarige even af. Hij drukte nu niet een reactiesnelheid van 42 in maar plots van 52 honderdste seconde. Zo ontdek je wat een kleine afleiding doet met je remsnelheid. Kan net een deuk of een leven schelen! Dank je wel voor deze opfrissing!

Het rijden met de rijinstructeur naast mij was ontspannen, maar ik had verwacht toch in die 54 jaar foute gewoontes opgebouwd te hebben. Dat was niet het geval: alle onderdelen van de rijtest had ik voldoende! Naast mijn schoenen gaan lopen? Nee, ik was best onzeker na 54 jaar, want er is nooit meer iemand geweest die je met kennis en ervaring corrigeerde of zei dat je het goed deed. Na deze drie onderdelen ben ik juist nog geconcentreerder en bewuster gaan rijden. Blij dat ik geen gevaar voor anderen op de weg ben!

Geef je op als dat kan

Wanneer de uitnodiging van de gemeente en Veilig Verkeer Nederland bij je op de mat ligt, geef je dan op. Durf jezelf te confronteren! Reageer wel snel, want voor mijn cursus konden 60 mensen meedoen, maar er waren over de 900 aanmeldingen!

Het verkeersboekje dat je gratis aan het einde mee naar huis mocht nemen, heb ik de dag erna geheel gelezen. Dat kan ook echt geen kwaad, merkte ik. In 54 jaar vergeet je veel of heb je het niet helemaal correct onthouden.

[1]= Volkskrant 26 maart 2026, pag. V13.

Egels zijn super nuttig voor je tuin

Egels uitgezet in onze wijk! Hoe kun je ze helpen? Egels paren op unieke wijze!

De auto is de grootste moordenaar

Het is een schatting, maar jaarlijks worden er ongeveer 135.000 egels overreden. Geen fijn nieuws, zeker als je weet dat de egelaantallen de afgelopen decennia met 80% zijn afgenomen. Landbouwgif en het vele particuliere gifgebruik (mierenlokdoosjes, slakkengif etc.) in onze tuinen, helpen ook niet mee. De robotgrasmaaier die 's avonds nog ons grasveldje maait, zorgt ook nog voor heel wat geamputeerde egels. Die worden dan naar de egelopvang gebracht, maar daar mogen ze geen spuitje krijgen, dan komt de dierenarts, verbonden aan de egelopvang, om de ondankbare klus te klaren. Dan is er ook nog 'de onbekende egelziekte' overgewaaid uit België, die flink huishoudt onder de grote rivieren. Egels van boven de Moerdijkbrug lijken nog gespaard te worden voor deze ziekte die zweren en abscessen opleveren, waardoor de egel sterft.

Klimaatverandering helpt ook al niet mee. De winters zijn niet meer zo koud, waardoor egels eerder uit hun winterslaap komen, maar dan zijn er nog nauwelijks insecten. Vaak is het in september nog vrij warm en beginnen egels aan een tweede nest, maar de jongen zijn te zwak om in zo'n korte periode voldoende dik te worden om de winterslaap te overleven.

De zomers zijn vaak langdurig erg warm, waardoor wormen dieper in de grond zitten.

Soms verdrinken egels in (tuin)vijvers omdat de oevers te stijl zijn; maak dus een glooiende oever.

Wat als je een dronken egel ziet?

Biodiversiteitstop in Colombiaanse Cali

Het is dus niet zo vreemd dat op de biodiversiteitstop in Cali de

West-Europese egel op de lijst van 'bijna bedreigd' is ingedeeld.

Maar hoe zie je eigenlijk dat een egel niet gezond is? Als ze zwalken alsof ze dronken zijn, maar ook als ze urenlang stil zitten en zich niet oprollen als je dicht bij ze komt. Als je een egel zomaar kan oppakken, is ook een slecht teken. Soms zie je veel bromvliegen rond de egel of zit de egel onder de kale plekken (stekelloos). Soms zie je maden op de egel krioelen. Die eten zich naar binnen en zorgen voor een vreselijke dood.

Maar juist de egel is de meest milieuvriendelijke 'ongediertebestrijder' (want wat is precies ongedierte, toch?). Zij eten insecten, kevers, rupsen, slakken, muizen, paddenstoelen en regenwormen. Ook ruimen ze recent dode dieren op.

Egelhuisjes in tuinentra vaak doodskisten!

Hoe help je de egel?

Zorg dat er in schuttingen altijd een gat van 13 bij 13 centimeter zit, en maak dat gat richting een andere tuin. Voorkom dat egels via de straatweg naar andere tuinen moeten lopen. Zet een egelhuis in je tuin of maak een rommelhoekje van bladeren en takjes, waar je vervolgens zelden meer komt. Durf je tuin wat rommeliger te laten zijn. Koop geen egelhuisje kant en klaar bij tuinentra. De meeste zijn te klein en niet hoog genoeg, waardoor de luchtcirculatie niet goed is en er dus schimmelinfecties en longproblemen ontstaan. De egelbescherming heeft een gratis bouwtekening of een kant en klaar huisje te koop.

Zet een bakje water in je tuin en ververs dat dagelijks. Geef harde kattenbrokjes (het liefst met een eiwitgehalte van minimaal 34 procent op basis van vlees en vis, zonder toevoeging van melk, extra groenten of granen).

Span geen netten (om de fruitstruik te beschermen) in je tuin lager dan 20-25 cm boven de grond. Een afscheiding van gaas is ook lastig omdat de egel vast kan komen zitten. Ken je de foto van de dode egel die vastzat in het dekseltje van een beker van een bekende fastfoodketen? Geef egels nooit melk!

Winterslaap, hoe werkt dat?

Wanneer er minder voedsel komt omdat de maanden kouder worden, gaat de egel in winterslaap. Daarvoor eet hij zoveel mogelijk en dat kan een verdubbeling van zijn gewicht zijn. De overmaat

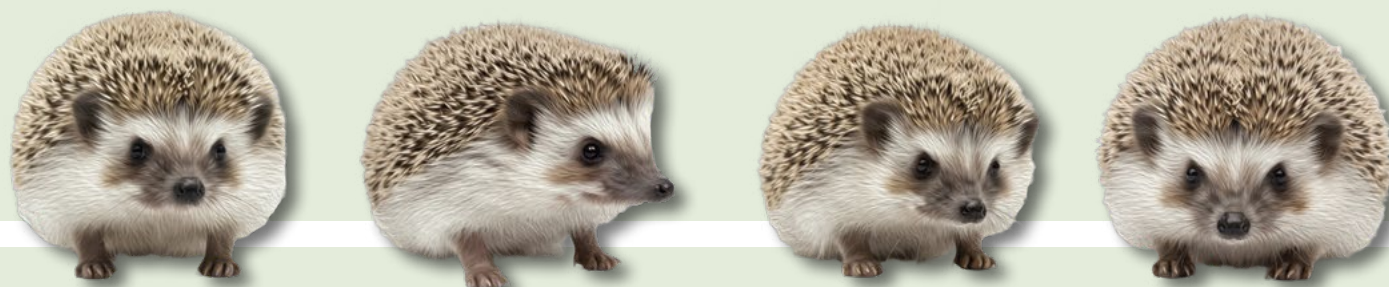
aan voedsel slaat de egel op in een vetlaag. De egel gaat in een energiebesparende stand. De hartslag daalt van ongeveer 150 slagen per minuut naar 20. De ademhaling gaat van ongeveer 45 keer per minuut naar ongeveer drie keer. De lichaamstemperatuur van normaal 38 graden gaat over in omgevingstemperatuur. Als de temperatuur beneden de vier graden zakt, gaat de egel op zoek naar een warmere plek. Bij het ontwaken na de winter is de egel zo'n 30 tot 40 procent afgevallen. Nu is te begrijpen dat kleine egeltjes die te weinig wegen de winter niet overleven. Het gaat om ongeveer veertig procent van de egels die het eerste jaar niet halen.

Pak dus niet zomaar een berg bladeren en takken op. Een gestoorde egel in winterslaap, gaat in de kou op zoek naar een nieuwe veilige plek en dat verkleint de kans op overleving.

Paniek? Denk je dat er een egel in nood is?

De egelopvang in Papendrecht vangt rond de 1500 egels per jaar op. Dat doen ze met een aantal vaste medewerkers en met zo'n 70 vrijwilligers. Je kan ze bellen 088-3437231. Mocht je echt direct hulp nodig hebben of even advies, ik kom de egel eventueel gelijk bij je ophalen 06-48143064.

Hoe doen egels het eigenlijk?

Hoe voorkomen zij verwondingen?

Het paringsritueel van egels is wonderschoon. Door het stekelpakket bij beide is paring niet zonder gevaar. Als het vrouwtje toestemming aan het mannetje heeft gegeven, dan strekt zij haar achterpoten naar achteren, waardoor haar bekken kantelt en haar stekels plat komen te liggen. Er dreigt voor de man geen gevaar meer.

Maar het voorspel van de uiteindelijke paring is het meest bijzondere. Het gaat er erg luidruchtig aan toe, zo erg zelfs dat mensen wel eens de politie belden, omdat ze dachten dat er iemand in hun tuin zat.

Hoe gaat het voorspel bij egels?

Het mannetje gaat op grote afstand langzaam om het vrouwtje heen lopen. In die ronde paringsdans zakken ze wat door hun poten, waardoor beiden zich naar elkaar toe buigen. Als het mannetje te dichtbij komt doet het vrouwtje een korte uitval. Het mannetje springt terug naar waar hij begon met rondwandelen (soms wel een kleine 50 centimeter). En dan begint het ritueel op nieuw. Langzaam waggelt al draaiend het mannetje dichterbij, tot het moment dat het vrouwtje het weer opnieuw te dichtbij vindt. Het mannetje start op afstand de paringsdans opnieuw. En deze volgorde kan erg lang aanhouden. Ik observeerde in mijn tuin dagenlang dit ritueel. Plots stormde het vrouwtje weg, het mannetje in vertwijfeling achterlatend. De volgende avond begon opnieuw het rondjes draaien. Helaas heeft de definitieve paring achter in de struiken plaatsgevonden. Achter mijn tuindeur heb ik dagen mogen genieten van dit respectvolle ritueel.

Kleine egeltjes worden met stekels geboren

Na een dracht van 30 tot 35 dagen brengt zij twee tot maximaal tien kleine egeltjes ter wereld. De stekels van de kleintjes zijn nog zacht en liggen plat in het geboortevlies. Na een paar uur zijn de stekels hard en zijn een verdediging tegen belagers. Egels hebben bijna geen natuurlijke vijanden, doordat ze zich als een stekelbol oprollen. Sommige roofvogels durven het pakken van een egel aan. Een gezond stekelpakket bestaat uit ongeveer tussen de 8000 – 9000 stekels. De stekels staan geplant in de sterke rugspier van de egel, die bij gevaar onmiddellijk aanspant.

Egels en psychotherapie

Films waarop het paringsritueel van egels lang te zien is, worden gebruikt in de hulpverlening aan vrouwen die seksueel mishandeld zijn of in de gedwongen prostitutie hebben gewerkt. Het manbeeld bij deze vrouwen is vaak verwrongen. Zij denken vaak dat de mannelijke psyche altijd een gewelddadige is als het over seks gaat. Juist door te zien hoe respectvol een mannetjes egel omgaat met de instemming tot paring, opent vaak het gesprek bij deze vrouwen, die op zoek moeten naar een ander mens / manbeeld. Het kan dus anders, dan wat zij altijd hebben meegemaakt.

Ga Jeu de Boulen! Bijvoorbeeld bij de Prinsenhof!

Samen een mooi oud spel spelen! Koop gewoon je jeu de boulesballen bij de Action

Jeu de boules als sociaal bindmiddel

Mensen spreken elkaar niet zo snel aan voor een praatje. Vaak zijn we erg op onszelf, terwijl we wel mensen om ons heen zien, die erg aardig lijken. En uit die constatering ontstond het bedrijf 'Mooie Boules' met inmiddels negen vestigingen. Je kunt daar laagdrempelig jeu de boules spelen met de mensen die er die avond zijn. Een praatje met een onbekende is dan snel gemaakt. In het kadertje vind je twee adressen waar je (laagdrempelig) het balspel met de glimmende ijzeren kogels kunt spelen.

Hoe oud is het spel eigenlijk?

In Schotland vond een archeoloog 4000 jaar oude stenen boules die met lijnen waren versierd. In het oude Griekenland schreven artsen vaak boules voor als spel om tot rust te komen, immers het was het minst ruwe balspel. De arts Claudius Galenus (129-199 n.Chr.) beweerde: "Het is het meest geëigend om weer kracht op te doen en komt zowel de oudere mens als het kind ten goede. Het balspel stelt ons in staat de ledematen die vermoeid zijn geraakt te ontspannen en de ledematen die verslapt zijn te oefenen." [1] Een erg leuk verhaal komt van de Romeinse schrijver Julius Pollux (± 200 n.Chr.). Hij beschrijft een werpspel, ephedrismos genaamd, waarbij iemand een steen moet werpen en andere spelers moeten proberen die steen te raken. "Degene die na een bepaald aantal worpen er niet in was geslaagd de eerste steen (de but) te raken, kreeg een letterlijk zwaar-wegende straf: hij moest de winnaar op zijn schouders naar de steen dragen. Geen gemakkelijke taak

Jeu de boules in de middeleeuwen

In de 10de en 11de eeuw zijn veel 'genadebrieven' geschreven. Dat zijn verzoekschriften aan de vorst van een verdachte, of om vrij-

spraak, of om strafvermindering te vragen. In zo'n brief werd tot in de kleinste details beschreven wat en hoe iets gebeurd was, bijvoorbeeld hoe een balspel in het dagelijkse leven eraan toeging én hoe het spel vaak tot gewelddadige ruzie en twistgesprekken leidde. Uit zo'n 1300 genadebrieven, geschreven tussen 1370-1570), blijkt dat mensen in het gevang kwamen door een uit de hand gelopen balspel dat geleid had tot hevige ruzie met soms dodelijke afloop. "Het feit dat men weddenschappen afsloot, zal zeker van invloed zijn geweest. (...) Met name wanneer er sprake was van geld als inzet ontstonden er ruzies. In feite was het spelen van kansspelen, 'alle dair men gelt mede verliest' verboden, behalve wanneer er gespeeld werd om 'cleen gelt, oft om den wijn, oft om een banquet'. (...) Een tweede reden waarom de zaken uit de hand liepen, zou weleens zijn oorzaak kunnen vinden in het feit dat er gespeeld werd bij de plaatselijke herberg, taveerne, tapperij oftewel de kroeg. Het spel en het gebruik van drank hoorden ook toen al gewoon bij elkaar."

Desiderius Erasmus was voorstander van jeu de boules

Pogingen om het spel te verbieden

Zowel kerkelijke als wereldlijke machten probeerden het spel te verbieden. Het beschadigde immers muren, huizen en bomen, maar het belangrijkste was dat het spel afleidde van de noodzaak tot oorlog voeren (het is dan immers het tijdperk van de 100-jarige oorlog, 1337 tot 1453). Charles de IV verbood in 1319 alle spelen en zijn opvolger Charles V volgde hem na.

Maar ook de kerk bemoeide zich met de balspellen. "Tijdens het Concilie van 1585 werd besloten dat geestelijken zich niet meer met spelen mochten bezighouden. De kerkelijke gezagsdragers vonden dat het spel schade kon berokkenen aan het beleven van de godsdienst en daarom verboden moest worden."

Maar ook in de steden en dorpen was het spelen van boules op zonen feestdagen taboe. "Niet de ontspanning en het volksvermaak moesten centraal staan, maar de verering van God."

In de uitgevaardigde verboden ging het de heersers vooral om spelen waarbij gegokt kon worden. Spelen waarbij oorlogsbekwaamheden werden beoefend, zoals vechtsporten, schietoefeningen, waren juist uitgesloten van een verbod. Op schuttersfeesten lieten de gezagsdragers zich juist ook zien en speelden zij mee om het goede voorbeeld te geven.

Kerk en staat probeerden het spel te verbieden

Banen Prinsenhof

JBC Maasland

De gouden eeuwen voor het boules: 16de en 17de eeuw

Het jeu de boules was zo populair onder de bevolking, dat het niet meer weg te denken was uit het openbare leven. Toch waren er nog diverse pogingen om het spel te verbieden, omdat het de verspreiding van pestepidemieën zou versnellen. Ook de verstoring van de kerkelijke rust bleef een punt. Bij het spel ging het er vaak zo lawaaiig aan toe (en met vulgaire taal!) dat het te horen was in bijvoorbeeld de kerk Saint-Bonaventure in Lyon. Het spel op de Place des Cordeliers werd dan ook in 1626 verboden. Zelfs “in 1629 beval Koning Lodewijk XIII de vernietiging van de bouldodromes, want die trokken een groot aantal mensen en veroorzaakten losbandigheid en brutaliteit.

In 1697 verbood de synode van Parijs de geestelijken niet alleen alle kansspelen, maar ook de beoefening van het jeu de boules in alle openbare gelegenheden.” Vaak gingen de kloosterlingen in het geheim spelen binnen het klooster, onzichtbaar voor de buitenwereld. In sommige kloosters legden ze jeu-de-boulesbanen aan op de immense zolders van het klooster (bijv. in Noirmoutiers, een eilandje bij Nantes).

Steun voor het spel van Erasmus en Rabelais

De Franse arts François Rabelais (1483-1553) beschreef in zijn boek *Gargantua et Pantagruel* (1534) 217 spelen die goed zouden zijn voor de gezondheid. Jeu de boules was ook zijn favoriet, dus speelde hij het vaak. Spelen zouden enerzijds ontspannen, anderzijds leiden tot lichamelijke inspanning en beide zouden een positieve uitwerking hebben op de daarop volgende intellectuele arbeid. Onze eigen Nederlandse pedagoog en filosoof Desiderius Erasmus (± 1466-1536) schreef in zijn ‘*De civilitate morum puerilium*’ (1530) “dat het karakter van de scholier het best tot uitdrukking komt als hij aan sport en spel doet. In zijn clandestien gepubliceerde ‘*Colloquia*’ (1518), zijn colleges en zijn aantekeningen die hij daarbij maakte, beschrijft hij uitvoerig over het klootschieten, dat een variant van het jeu de boules is. Vaak werden gespeelde partijen afgedronken in de herberg. Erasmus schrijft over dit ‘klootjes bier’ waarop de winnaars de verliezers trakteerden.

De 18de eeuw, aristocratie en het gewone volk

Aan het begin van de 18de eeuw werd het jeu de boules op het platteland voornamelijk door de betere klasse gespeeld, het jeu aristocratique. Halverwege de 18de eeuw werd het mode om de Engelse gewoontes te kopiëren. Zij speelden op grasbanen en daar heette het dan ook ‘bowlinggreen’. Ook bij Paleis het Loo is de Engelse mode zichtbaar in de prachtig aangelegde ‘bouligrin’ (= Franse verbastering). “Het onderhoud van de bouligrin was zó belangrijk, dat men ene Ralph Rose speciaal uit Engeland liet overkomen om het te verzorgen.”

“Aan het eind van de 18de eeuw, tijdens de Revolutie, eiste het Franse volk zijn rechten op en zette de adel aan de kant. Toen in de nacht van 4 augustus 1789 alle privileges werden opgeheven, hervond het spel zijn weg naar het volk, dat het sindsdien nooit meer heeft opgeheven.”

Schandaal over het boulespel

Op 25 januari 1792 wordt in Marseille in het gemeentehuis een gerechtelijk vonnis getekend, waarin de twee broers Revelly tot acht dagen hechtenis plus een boete van 300 livres worden veroordeeld. Tevens zal het uitvoerige vonnis met daarin een uitgebreid verslag van hun schandelijke daad publiekelijk overal in de stad worden opgehangen. De drukkosten en de plakkosten worden verhaald op de broers.

De twee broers hebben op de begraafplaats van St. Charles drie schedels ontvreemd uit graven, die ze daarmee ernstig hebben ontheiligd, en zijn daar publiekelijk zichtbaar voor een ieder op straat mee gaan boulen. “Met deze grove schending van de openbare eerbearheid hebben ze een opstootje veroorzaakt dat de openbare orde heeft verstoord.”

Dit artikel is gebaseerd op: [1]=Jeu de Boules (een document voor de liefhebber), Henk en Anne Martine Reesink (2002). Een rijk geïllustreerd boek in groot formaat van 176 pagina's. Pag.8 t/m 49: het beeldmateriaal is ontroerend mooi!

Les joueurs de boules, Lyon 1905. Dank aan H & AM Reesink

Recent zijn er achter Ontmoetingscentrum Prinsenhof (Bramanteplein 2) jeu de boules banen aangelegd. Hier kun je, jong of oud, om de veertien dagen met een wisselende groep spelers gratis en laagdrempelig het beroemde Franse balspel beoefenen. Of je wel of niet iets weet van het spel, dat maakt niet uit, want dan wordt het je gewoon even uitgelegd. Moeilijk is het niet, twee minuten en je kan spelen! Kom je huis uit en ga eens kijken!

Wil je professioneler spelen? Dan is de club JBC Maasstad aan de Hazelaarweg 38 in Rotterdam een aanrader. Ze hebben veel banen buiten, maar tevens een overdekte en verwarmde ‘boulodrome’, een speelhal met 10 (!!) banen, zodat je altijd kunt spelen, wat het weer ook is. De hal heeft unieke ‘Franse’ beschilderingen, zodat je je in Frankrijk waant. Kom de eerste aantal keren gratis meedoen. Is het leuk, dan voor 75 euro je eerste jaar. Kijk op www.jbcmaasstad.nl of bel de voorzitter, een superleuke gast 06-22459125 voor informatie.

Fotografen kijken door de wijk, wat zien ze?

In samenwerking met Air Rotterdam werd een gratis fotocursus georganiseerd. Twee Rotterdamse professionele 'straatfotografen', Sanne Donders en Debbie Kleijn, begeleidden een kleine groep amateurfotografen. In de Prinsenhof bespraken de aanwezigen hun gemaakte foto's. Iedereen had, zo bleek, een andere kijk op zijn of haar wijk. Dat was ook de bedoeling van de korte cursus: kijk eens op een andere en aandachtiger manier naar waar je woont. Neem niet meer alles voor vanzelfsprekend. En dan blijkt de humor, de ernst en de tragiek gewoon op straat te liggen, als je er maar oog voor hebt! Hier mogen we twee foto's van Wim Middelkoop plaatsen en hopelijk bieden de andere fotografen en begeleiders ook hun foto's aan.

Wat zien we?

We zien op het oog twee nostalgische doorkijkjes. Op de eerste foto een oude schuur met links witte steriele hoogbouw als contrast. Er lijkt een kraan op het dak van de flat te staan (ook al zal het voor het ramenwasbakje zijn). Het kan betekenen dat er nog weer gebouwd wordt, hoger en hoger. De schuur is ooit met zorg door de gebruiker gerepareerd. Het hout zal rot zijn geweest. De reparateur heeft keurige stukken hout ter reparatie aangebracht. Maar al het onkruid tussen de tegels, de afgebladderde verf op de deuren en de verdwenen dakpannen op de tuinmuur voorspellen dat deze schuur hier niet lang meer zal staan. De stad rukt op in machtige hoogte en met kille witte kleuren.

De tweede foto is een detail van de eerste. Nog beter is de oprukkende stad te zien. Toeval, maar het is herfst, de natuur is al ogenschijnlijk futloos of dood. Het lieve gemetselde boogje is nog links gerestaureerd, de kleur van de voeg is anders. Het hek maakt dat de tuin iets verbodens krijgt en dus groeit ons verlangen om er naar binnen te willen. Is de afgesloten tuin het oude paradijs? Lang zal het er niet meer zijn, zo lijkt het. De tanden van de kiepbak van een bulldozer staan in schaduw afgetekend op dit kwetsbare tuinpoortje.

Nostalgie, wat is dat?

Of de fotograaf mijn interpretatie ook zo bedoeld heeft, is niet van belang. Ook al zou ik alles verzonnen hebben, de foto's kan ik in alle vrijheid zo interpreteren. Kijken is interpreteren en hoogst individueel. Daarom is praten over foto's met elkaar zo interessant. Iedereen ziet weer wat anders. Fotografie verruimt letterlijk je blik.

Nostalgie wordt in de psychologie een emotie genoemd, maar dat was in het verleden niet zo. In 1688 noemde de Zwitserse dokter Johannes Hofer het een nieuwe ziekte, waaraan de soldaten leden die in Frankrijk hadden gestreden, 'nostalgie'. De verschijnselen waren slapeloosheid, gebrek aan eetlust, lusteloosheid en slapte, hartkloppingen en koorts, dat leidde tot een diepverlangen om naar huis te gaan. In het oud Grieks is nostalgie, 'nostos (= terugkeer)' en 'algos' (= lijden): in het Frans 'la maladie du pays' of in het Engels 'homesick' en in het Nederlands 'heimwee'.

Nostalgie is voor slappelingen

De negentiende eeuw is de eeuw van vooruitgang, in wetenschappen, in industrialisatie en in rijkdom (voor weinigen). En niet iedereen kon al die veranderingen aan. In plaats van 'ziekte naar het

vaderland' werd het 'ziekte naar de vorige eeuw' voor diegenen die de snelle veranderingen niet aankonden en terugverlangden naar de goede oude tijd. Zoals Stef Selfslagh in zijn boekje over nostalgie zegt: "Hij werd weggezet als een kleinburgerlijke figuur, huiverig voor verandering, bang voor de industrialisering, in alles de antipode van de ruimdenkende kosmopoliet. (...) Nostalgie werd een zwakgebod, een vlucht, een blijk van impotentie." (pag.17)

Nostalgie is juist goed!

Rond 1950 definieerden psychologen nostalgie als een emotie, weliswaar met een negatieve bijmaak, maar ook een emotie met een troostende intentie, want mensen die zich overgaven aan dat gevoel, voelden zich daarna meer verbonden met anderen.

De normalisering van het gevoel werd realiteit in de jaren zestig

Copyright Wim Middelkoop

van de vorige eeuw met de opkomst van de reclame. Vaak werden producten van nu omgeven met de nostalgie van het verleden: toen x nog proefde alsof het zo van het land kwam of beet in de korst van het echte bakkersbrood, zie je nog de duimafdrukken van de knedende bakker. Nostalgie werd zo een verkoopargument, een speelse omgang met de realiteit en volstrekt onschuldig.

Nostalgie wordt een gevaarlijke emotie

Zo vanaf het jaar 2000 kreeg, uit het niets, nostalgie een politieke lading. Politici als Pim Fortuin, Geert Wilders en Rita Verdonk en hun opvolgers schetsten de teloorgang van de natie in de nabije toekomst. Voor die hel en verdoemenis keken zij terug naar het verleden, waarin mensen nog harmonieus met elkaar omgingen en we, bij wijze van spreken, nog allemaal Henk en Agnes heetten. Alsof we de controle over het heden verloren hebben, want de politici roepen 'Make America great again' (= Trump) of 'Take back control' (= Nigel Farage). De vervelende bijwerking van dit positieve gebruik van de emotie nostalgie is dat de opponenten van bovengenoemde politieke stromingen juist het manipulatieve van 'terug naar vroeger en nostalgie' verafschuwen. Zo maakt het dat de emotie 'nostalgie' de samenleving eerder verdeelt, dan troostend verenigt. Maar hoe dan ook: de heimwee naar de traagheid der dingen, is van alle eeuwen, juist omdat elke eeuw zijn turbulente veranderingen kent.

Nostalgie is een blijk van impotentie

Nostalgie heeft twee kanten

In de wetenschap worden twee vormen van nostalgie gedefinieerd. De eerste is dat nostalgie je blind maakt voor de toekomst en je vindt dat alles van vroeger beter was dan het heden (= restauratieve aard).

De tweede is dat nostalgie je geneest en je persoonlijk in het verleden juist aanknopingspunten vindt om de toekomst nog beter te maken (= reflectieve aard).

In 1995 ontwikkelde de Amerikaanse psychologe Krystine Batcho een test, waarin de gevoeligheid voor de emotie nostalgie gemeten kon worden (= Nostalgia Inventory). Zij had het vooroordeel dat mensen met sterke restauratieve nostalgiegeloesen ongelukkiger zouden zijn, dan mensen met meer reflectieve nostalgiegeloesen. Dat bleek totaal onjuist te zijn! Heerlijk, ik zag 'm niet aankomen.

Wat voelen nostalgische mensen?

Uit onderzoek blijkt dat nostalgie een erg sociale emotie is. Nostalgische mensen omschrijven hun vriendschappen als veel hechter, dan zij die weinig nostalgie kennen. Als mensen in een nostalgische bui zijn, voelen zij zich veel minder eenzaam dan mensen die weinig nostalgiebuien hebben. Zelfs als je je vriendschappen of familieleden voor de geest haalt, die je weinig tot niet ziet, neemt je geluks-

gevoel aanwijsbaar toe.

De Spaanse psycholoog Laura Ruiz Mitjana definieert nostalgie als een behoefte om het verleden te herinneren, niet per se om ernaar terug te willen. 'Het is een ode aan vroeger', stelt ze. "Dat sluit mooi aan bij wat Donna Stonecipher in 'The ruins of nostalgia' optekent: 'Het voorbijgaan van de tijd is een vorm van destructie. Nostalgie is misschien wel ons enige middel om die vervlogen tijd weer betekenis te geven.' Anders gezegd: toegeven aan nostalgische gevoelens kan een manier zijn om herinneringen te verstevigen. Om er mentale afgietsels van te maken, zodat we ze kunnen meenemen naar de toekomst. Zo kan het verleden een bron van hoop worden en nostalgie een natuurlijk antidepressivum.

Nostalgie is geen ziekte meer, maar een emotie

De tv-serie Cheers is de ultieme nostalgie

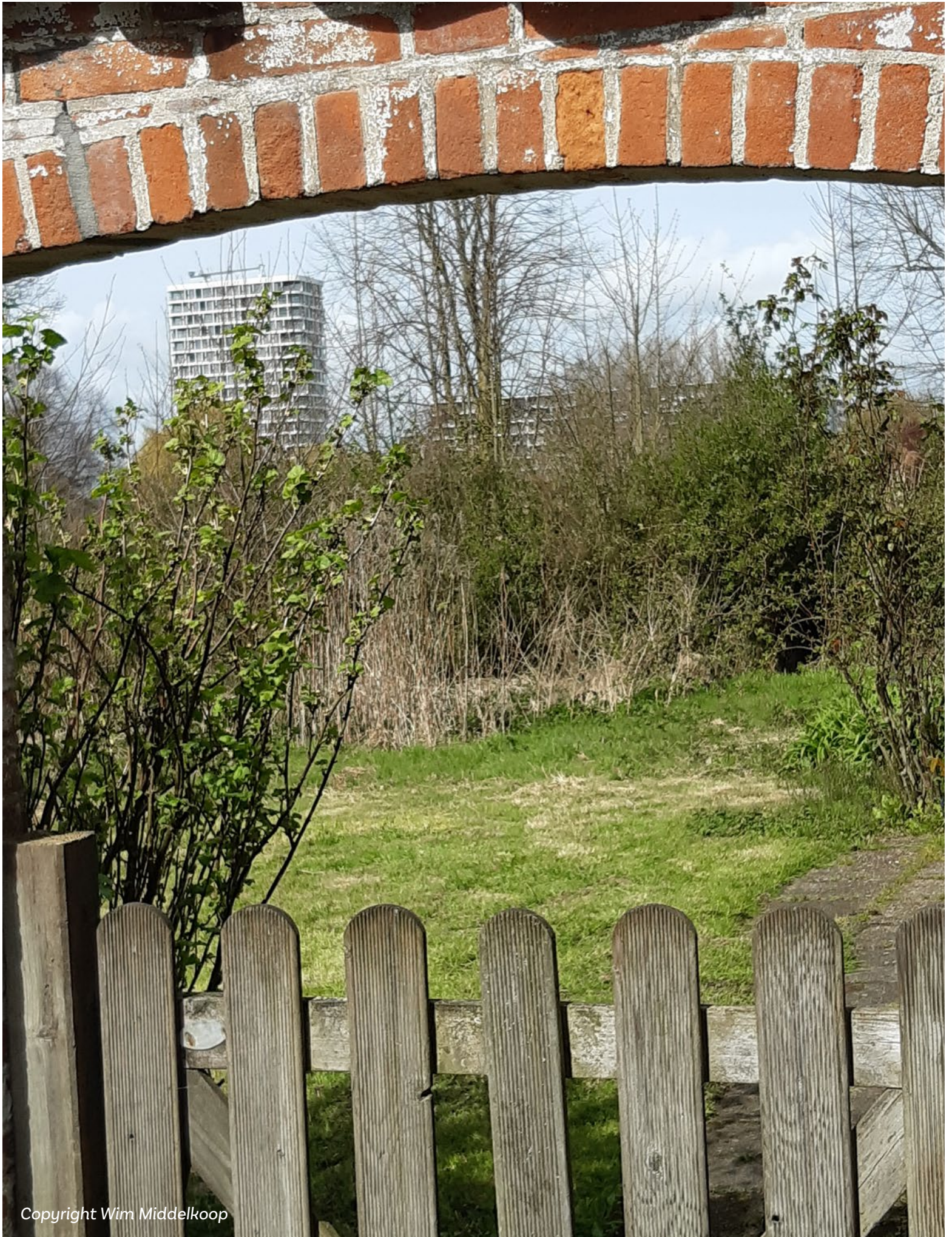
Toen de Amerikaanse psycholoog Constantine Sedikides verhuisde kreeg hij op zijn nieuwe woonadres ernstige nostalgische gevoelens voor zijn oude woonplek. Maar in plaats dit negatief te benoemen gaf het hem "het gevoel dat hij geworteld was, dat zijn leven een zekere continuïteit vertoonde, dat hij met vertrouwen aan de rest van zijn leven kon beginnen. De herinneringen van Sedikides trokken hem niet terug naar zijn verleden in North Carolina, ze toonden hem de weg naar zijn toekomst in Southampton. (...) Nostalgie is dus 'de psychologische lijm die je bijeenhoudt wanneer er veel verandert. (...) Het lied van de tv-serie 'Cheer' weerklinkt: Sometimes you wanna go / Where everybody knows your name / And they're always glad you came."

(Het spreekt vanzelf, dat het genoemde boek nog heel veel meer lezenswaardigs biedt over het mooie gevoel 'nostalgie')

Nostalgie (een kleine filosofie van grote emoties)
Stef Selfslagh
Uitgeverij Pelckmans
2025; blz.125; € 19,50

Copyright Wim Middelkoop

Magazine RIJK nu in twee Rotterdamse archieven opgenomen!

Onbekend archief

Het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard aan de Maasboulevard 123 heeft een geweldig archief. De RIJK ontving een e-mail van de archivist Olaf van Twist met de vraag of hij ons blad op mag nemen in het archief. Dat archief bewaart alles wat maar te maken heeft met het waterschap in de provincie Zuid-Holland met een beheersgebied van Schieland en de Krimpenerwaard. Dat ligt globaal gezien tussen Rotterdam, Schoonhoven en Zoetermeer.

Natuurlijk mag dat! Recent bracht ik de uitgekomen nummers naar hem toe en kreeg gelijk een rondleiding door het archief, dat diep in de kelders verborgen ligt. Het archief over onze drie wijken omvat zo'n 62 meter aan archiefdozen. In 496 dozen ligt ons waterig verleiden veilig opgeborgen.

Waar het allemaal mee begon

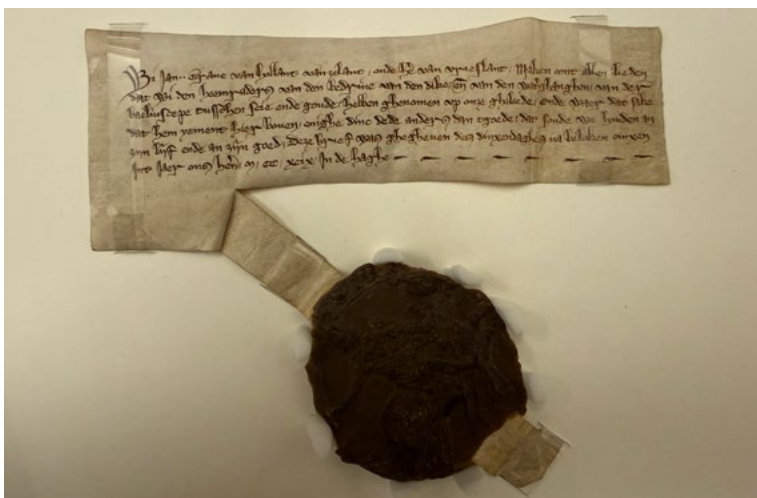
Heel jammer is dat het begin van ons waterschap niet precies bekend is. Graaf Floris V heeft de eerste baljuw aangesteld. Een baljuw is de vertegenwoordiger van de vorst of landsheer en hij stuurde de schouten aan. De functie bestaat nog steeds, maar heet in deze tijd dijkgraaf. Een van zijn taken was om de waterhuishouding op orde te houden. Deze oorkonde, een charter genoemd, is helaas verdwenen tussen de kieren van de geschiedenis. Maar zijn zoon Graaf Jan I van Holland heeft op 16 juni in 1299 opnieuw deze charter bevestigd en dat geschreven en bezegelde document is het oudste archiefstuk. Het ziet er nog steeds prachtig uit omdat het geschreven is op die-

renhuid, ook perkament genoemd. Graaf Jan I verleent zijn bescherming aan “den heemraders van den bedrive van den dike ende van den waterghangen van der baeliuscepe tusschen Scie ende Goude”.

Archieven zijn rommelige schatkamers

Zo op het oog lijkt een archief een rommeltje, omdat er zo onnoemelijk veel verschillende dingen zijn opgeslagen, maar als je goed kijkt dan is het gestructureerd tot op de millimeter. Achteloos staat in een hoek een stok met een haak eraan. Mijn oog valt altijd op iets wat doorsnee lijkt, maar doordat het in een archief is opgenomen moet het iets belangrijks zijn. Het verhaal achter de stok is dan ook van een onmetelijke schoonheid. Soms moest er diep in de donkere nacht wachtgelopen worden. Een enkele keer moesten de wachtlopers onmiddellijk tot provisorische reparatie van de dijk overgaan. Maar hoe deed je dat in een diepe duisternis? Dan werden deze stokken in de grond gestoken en kwam er aan de haak een kleine krans van pek en stro te hangen. Die werden aangestoken en zo konden ze werken tot het opgebrand was. De Krimpenerwaard was arm en kon zich niet de luxe van lantaarns veroorloven.

Zo kent het archief nog veel meer schatten. Voor onderzoekers is het archief te bezoeken en voor de doorsnee Rotterdammer is de website een ware schatkamer.

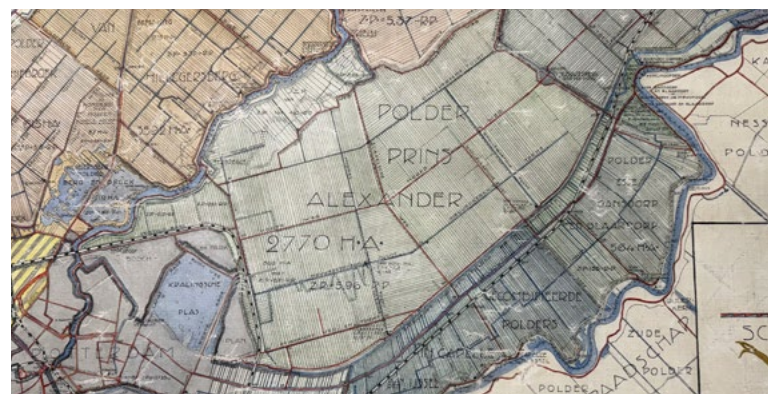
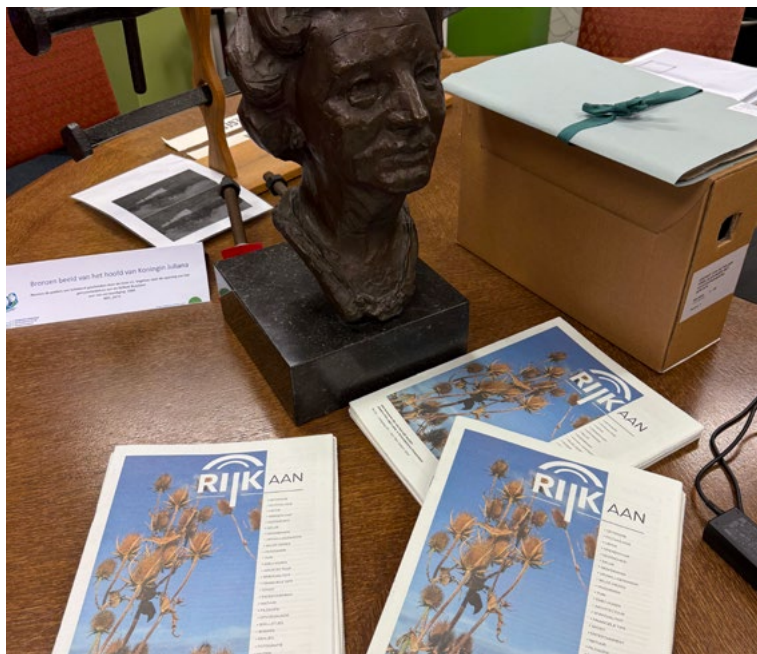
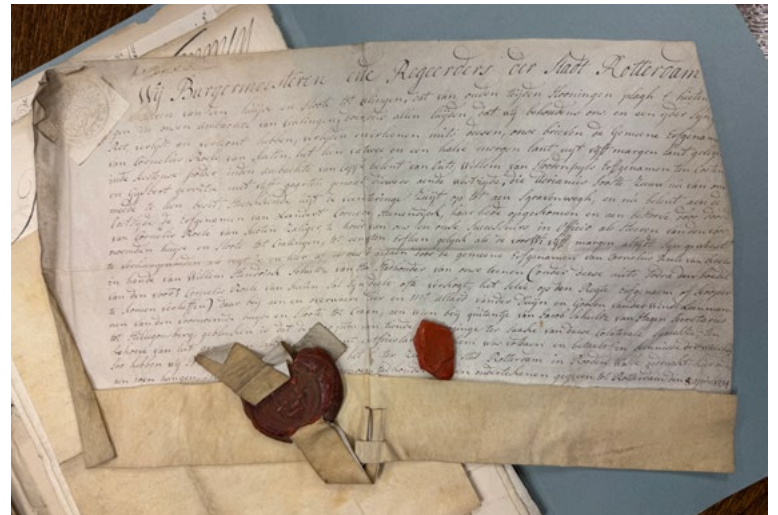

16 juni 1299

Het schouwgezelschap met koets en paarden bij de kruising van de Tiendweg en de Enkele Wiericke, 29 juni 1942

Flowers Forever in de Kunsthal

Overweldigende schoonheid maar ook twee zeer aangrijpende kunstwerken

De voorkanten van RIJK in de Kunsthal

Als alle bloemrijke voorkanten van de RIJK én met uitleg van hun symboliek in de tentoonstelling zouden zijn opgenomen, was dat een waardevolle aanvulling. In de tentoonstelling is een aantal voorbeelden van bloemen en symboliek opgenomen. De werkelijk voortreffelijke catalogus, die de tentoonstelling begeleidt, wijdt er een kleine 160 pagina's aan van de in totaal tellende 288: een substantieel deel dus!

De bloemsymboliek in de mythologie

Misschien wel het meest beroemde verhaal gaat over de figuur Narcissus en is opgetekend in de Metamorfosen van Ovidius (1-8 n.Chr). De zeer knappe jongen ziet zichzelf telkens in het water en wordt al snel op zichzelf verliefd. Zo verliefd, dat hij hem telkens wil aanraken en omhelzen. Maar al bij de eerste aanraking van het wateroppervlak verdwijnt zijn mooie spiegelbeeld in rimpelingen. De onmogelijkheid van deze liefde brengt Narcissus tot wanhoop en hij verandert in een bloem. In de taxonomie van Carl Linnaeus (1707-1778) wordt de bloem 'Narcissus poeticus' genoemd. Met die naam wordt het verband bevestigd dat bloemen samengaan met verhalen.

De bloemsymboliek in de religie

In de Islam worden bloemen vaak gebruikt om te verwijzen naar belangrijke figuren. Mensen en zeker niet de profeet mogen afgebeeld worden. Bloemen verwijzen dan op subtiële wijze naar wat niet mag worden afgebeeld. Zo verwijst de roos naar de profeet, omdat hij

altijd omgeven was in een geur van rozen.

In het christendom verwijzen rozen naar het lijden van Christus. De kruisvaarders (1095-1291) droegen vaak rozetten op hun wapenschilden. Ook de passiebloem wordt geassocieerd met Christus en zijn lijden, want ze lijkt op een doornenkroon.

De bloemsymboliek in de literatuur

Bloemen lenen zich ervoor om woordloos te communiceren. De monniken van het Benedictijnse klooster in het Franse Cluny communiceerden met bloemen tijdens hun momenten van gezamenlijke geluidloze contemplatie. In de loop der eeuwen is er een enorme co-detaal ontwikkeld. Zomaar een boekje bloemen aan iemand geven kon leiden tot een ernstige miscommunicatie. Daarom verschenen er steeds meer boeken, waarin de symbolische betekenis van een bloem werd uitgelegd. In de tentoonstelling ligt het boek 'Le langage des fleurs' uit het jaar 1819. Maar ook in dat boek maakte de schrijfster Charlotte de Latour (haar echte naam was overigens Louise Cortambert) een fout. Rozemarijn koppelde zij aan het verkrijgen van nieuwe krachten. Maar die betekenis wordt door niemand overgenomen. Immers de Engelse schrijver William Shakespeare had in zijn beroemde Hamlet (1604) bij monde van Ophelia de bloem laten associëren met het herinneren.

De bloemsymboliek in de politiek

Zo noemde Shakespeare de oorlogen om de Engelse troon (tweede helft van de 15de eeuw) de 'Rozenoorlogen'. Wat te denken van de rode anjer (Randy) die in de 19de eeuw het symbool van het

socialisme werd en weer later in de 20e eeuw het symbool van de vrouwenrechtenbeweging. Dan had je nog de Anjerrevolutie (1974) in Portugal. Maar velen herinneren zich foto's en televisiebeelden van de demonstraties tegen de Vietnamoorlog, waar demonstranten bloemen steken in de lopen van de geweren van politie en leger.

Overweldigende tentoonstelling

Tot 30 augustus van dit jaar kun je je laten overweldigen door de bloemenpracht in de Kunsthall. Te beginnen bij binnenkomst midden in en tussen het immense kunstwerk van Rebecca Louise Law 'La Fleur Morte' uit 2025. Of in de ruimte die kunstenaar Miguel Chevalier heeft gecreëerd met de naam 'Extra Natural' uit 2023. In de ruimte zijn reuzeplanten in beweging. Langzaam ontdek je dat ze bewegen omdat jij als mens beweegt. En hoe wilder jij beweegt hoe beangstigender de planten buigen en heen en weer zwiepen. Tot je weer rustig in de ruimte beweegt. Toen ik de kunstenaar bij de opening van de tentoonstelling vroeg of zijn kunstwerk ook een verwijzing was naar de vernietigende kracht van de mens op de bloemencultuur, keek hij mij verbaasd aan en mompelde in het Frans: "nee, het gaat me enkel om de esthetiek van de bewegingen, het speelse." Wat een gemiste kans!

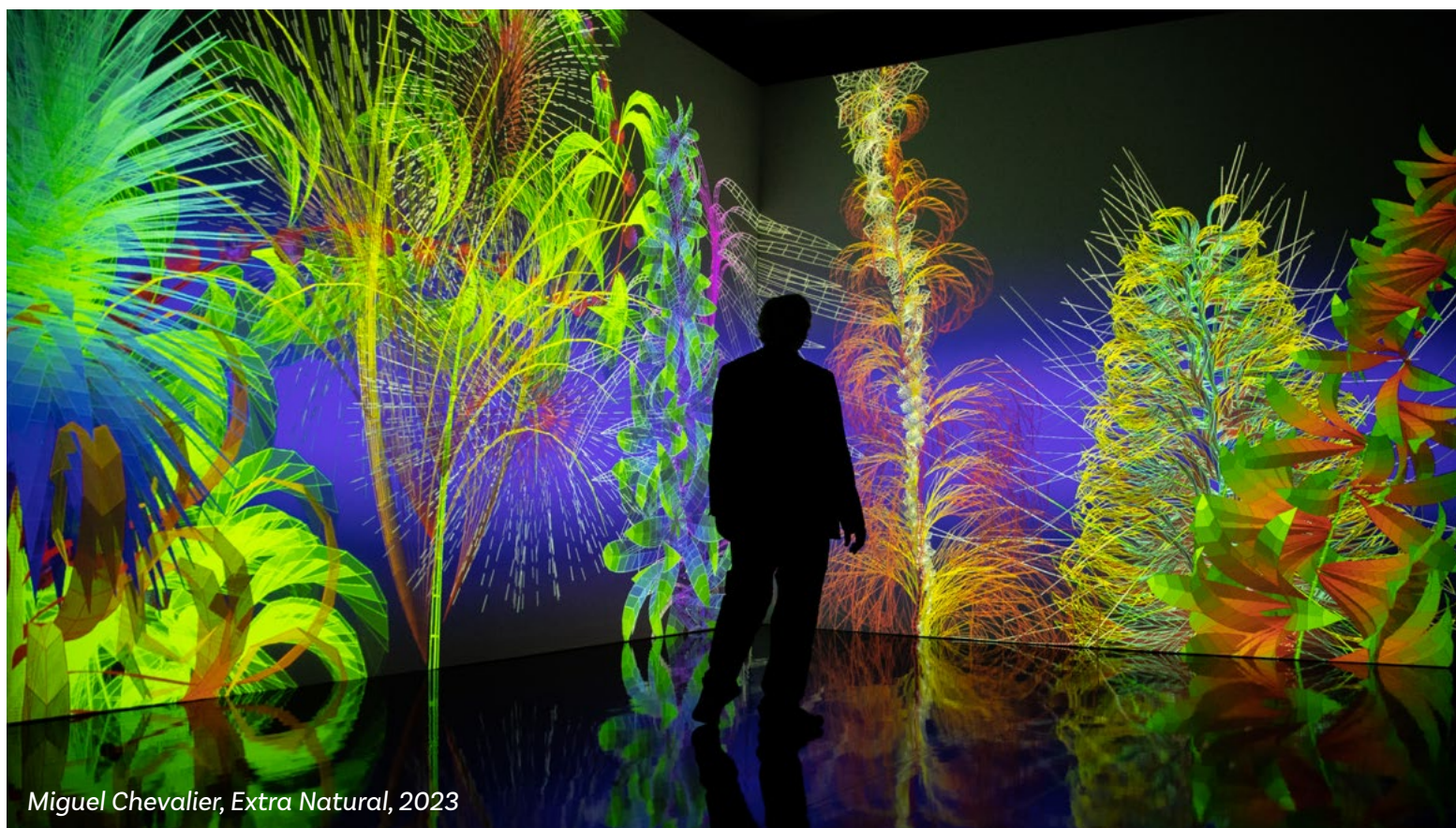
Meest ontroerende en aangrijpende kunstwerk

De gemiste kans wordt goedgemaakt door het kunstwerk 'Bee 1' (Bij 1) uit 2019 gemaakt door Maximilian Prüfer. We zien een simpele draagmand, een potje stuifmeel en een bamboestok met kippenveren aan de bovenkant. Je loopt eraan voorbij, tenzij je het verhaal kent.

In China werden op gezag van de leider Mao (1893-1976) twee miljard mussen gedood om de oogst te redden. Maar daardoor ontstond een immense insectenplaag, want die werden immers niet meer opgegeten door de mussen. Die plaag moest bestreden worden met een enorme hoeveelheid pesticiden. Nu is er in de wijde omgeving nog nauwelijks een insect te vinden. Alle boeren zijn nu gedwongen om de bloesem van hun fruitbomen zelf van stuifmeel te voorzien, anders dragen ze geen vrucht. De mens is voor ellenlange dagen een bij geworden bij gebrek aan hun aanwezigheid. Laat dit een waarschuwing zijn, gelijk de ruimte van Chevalier, waar menselijk bewegend geweld de bloemen en planten zeer verontrustend doet bewegen. Alleen de kunstenaar ziet het niet, maar u wel! Ga naar de Kunsthall!! GA!!

Dandelion, Tracey Bush, 2022; mensen kennen de namen van de logo's maar niet de naam van de bloem

Miguel Chevalier, Extra Natural, 2023

Dodenherdenking op het Marinus Bolkplein

Het was weer emotioneel en piëteitsvol georganiseerd

Dodenherdenking Marinus Bolkplein blijft aangrijpend

Bij het beroemde roestvrijstalen plastiek van kunstenaar Rob Maingay werden ook dit jaar de burger- en militaire slachtoffers herdacht, die zijn omgekomen in oorlogen en bij vredesoperaties sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. In de bij het monument behorende schaal brandde de gasvlam.

Na de twee minuten stilte werden er kransen gelegd.

Het Maasstedelijk Kamerkoor zong een aantal keren en je kon een speld horen vallen. De organisatie kreeg weer ondersteunende hulp van jeugdleden van scoutingvereniging De Kralingsche Troep / Prinses Irenegroep, waardoor alles zo machtig piëteitsvol gebeurde. Zoals elk jaar werd er ook een krans gelegd door, in dit geval, twee jonge en nieuwe wijkraadsleden. In een interview in het volgende nummer van RIJK komen we hier op terug.

Wij willen hier Esther van Honschoten van Dear Future Fotografie bedanken voor de foto's.

Wat gebeurde er met de bezittingen van afgevoerde joden in WO2?

Mooi en kwetsbaar verhaal met goede afloop

Door een dom toeval lees ik het boek 'Het Horloge van Celis' van Harry G. de Vries. Het verhaal vertelt over schilder Geerts die net na de oorlog een leegstaand pand in de Cornelis Drebbelstraat 23 voor de gemeente Amsterdam moest opknappen. Het was vroeger het huis van een joodse winkelier in herenmode. In 1943 nam daarin de Duitsgezinde J. Verkerk zijn intrek. Na de oorlog werden zijn bezittingen verbeurdverklaard.

De schilder vond achter een spiegel een verborgen ruimte met daarin een blikken trommel met een knikker, speelfilms en een kostbare halsketting. Hij verkocht de halsketting, nadat eerst een agent, tegen betaling van 150 gulden in een gesloten enveloppe, verklaarde dat het niet om geroofde spullen ging. Geerts investeerde dat bedrag in zijn schildersbedrijf, dat uitgroeide tot een goedlopend bedrijf.

Als gevolg van een belangrijke gebeurtenis bezoekt hij de corrupte agent, die inmiddels flink promotie heeft gemaakt. Beiden hebben spijt van hun jeugdzondes.

Bij toeval blijkt de dochter van de joodse winkelier de oorlog overleefd te hebben. Met een filmploeg en Geerts bezoeken zij de Cornelis Drebbelstraat. Daar biedt Geerts de joodse vrouw het geldbedrag plus rente aan. Zij weigert. Als ondergedoken meisje werd ze christelijk opgevoed en haar verleden is stilgehouden. Door Geerts, zo ervaart zij, heeft ze haar joodse identiteit teruggekregen en weet zij nu wie haar ouders zijn geweest. [1]

Beroemd oorlogsboek

De afloop van bovenstaand verhaal is heel veel beter dan wat mijn overbuurman in mijn geboortestraat overkomen is. Staand voor zijn geboortehuis, waar hij na de oorlog aanbelde, kreeg hij zijn achter-

gelaten bezittingen niet terug. Achter de rug van de vrouw die de deur had opgedaan, zag hij zijn eigen vloerkleden en meubels. Net als Marga Minco beschreef in het verhaal 'Het adres' in haar boek 'Het bittere kruid' (1957). Daarin ging ze ook terug naar haar ouderlijk huis in de Marconistraat 46 in Amsterdam. "Ik volgde het meisje door de gang. 'Wilt u niet gaan zitten?' vroeg het meisje. Ze hield de kamerdeur open en ik ging langs haar naar binnen. Geschrokken bleef ik staan. Ik was in een vertrek dat ik kende en niet kende. Ik bevond mij te midden van dingen die ik terug had willen zien, maar die mij in de vreemde atmosfeer beklemden. (...) Ik ging zitten en staarde op het wollen tafelkleed. Ik raakte het voorzichtig aan. Ik wreef erover. Mijn vingers werden warm van het wrijven. Ik volgde de lijnen van het patroon. Ergens aan de rand moest een brandgaatje zitten, dat nooit hersteld was. (...) Ze wees de kamer rond. 'Kijkt u maar eens'. Ik hoefde haar hand niet

elk jaar legt de wijkraad een krans

te volgen. Ik wist welke dingen ze bedoelde. Ik keek alleen naar het stilleven boven de theetafel. Als kind had ik altijd zo'n trek gehad in de appel die op het tinnen bord lag." [2]

Morbide coïncidentie (luguber toeval)

Het is gebruikelijk dat de bestuursvoorzitter van de prestigieuze P.C. Hoofdprijs de beoogde winnaar belt om te vragen of de prijs van 60.000 euro wel of niet in ontvangst zal worden genomen. Eerst werd de jongste dochter van Marga Minco (toen 98), Jessica Voeten, gebeld om haar vast in te lichten over de procedure, die gevolgd zou worden. Al heel lang is de hoogleraar moderne Nederlandse letterkunde Gillis Dorleijn (1951) de bestuursvoorzitter en hij zou Minco bellen.

Maar toen Jessica haar moeder vroeg hoe ze dit alles ervoer, kreeg ze te horen dat haar moeder weigerde om dat telefoontje met Dorleijn te gaan voeren. Wat Jessica te horen kreeg is een luguber toeval.

Gillis Dorleijn is de kleinzoon van het echtpaar uit Amersfoort waar de vader van Marga Minco veel spullen in bewaring heeft gegeven, omdat ze in augustus 1942 door de Duitsers gedwongen hun huis uit moesten en naar de Amsterdamse jodenbuurt moesten verhuizen. Gordijnen, serviezen, zilveren bestek, glaswerk en het olieverfschilderij met de appel op het tinnen bord, zijn in bewaring gegeven.

En kreeg Marga Minco haar spullen terug?

Direct na de oorlog is Marga Minco, als enige overlevende van het gezin, teruggegaan naar Amersfoort om aan te bellen bij haar oude huis. (Het adres in het verhaal is fictief) Op de vraag of ze haar spullen terug mocht krijgen, werd ontkennend geantwoord. De spullen van haar ouders waren, volgens afspraak, nu hun eigendom geworden. Eventueel kon tegen vergoeding afstand van een aantal dingen worden gedaan.

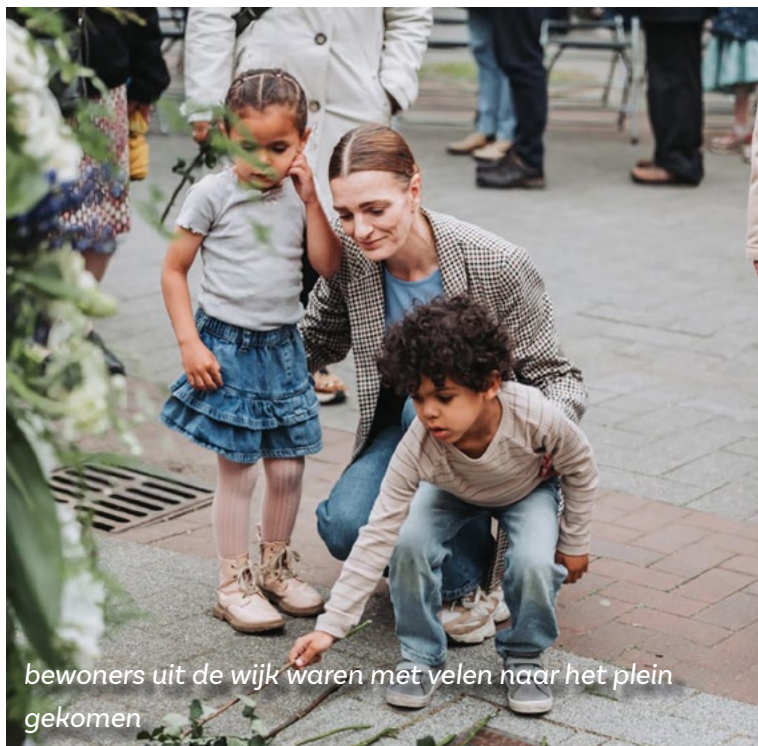
Marga Minco protesteert bij de Stichting Volksherstel en bij Volksherstel Amsterdam. De briefwisseling die volgde is schrijnend. Ze is in hoofdlijnen na te lezen in het verhaal 'De prijs van het adres', dat in onderstaand boekje is opgenomen.

Het gezin in Amersfoort, zo zegt de toenmalige heer des huizes, heeft onder dwang en met tegenzin al de spullen van de familie Minco in ontvangst genomen. Zij liepen daardoor zelfs risico. Er werd een afspraak gemaakt dat alles het eigendom zou worden als de heer en mevrouw Minco naar Polen zouden moeten en niet terugkeerden. Per saldo, geen retour!

Wat zegt Gillis Dorleijn in mei 2019?

"Ik werd geconfronteerd met het voor mij schokkende bericht dat de personages uit het klassieke, schrijnende verhaal 'Het adres' van Marga Minco mijn grootouders betroffen. (...) En zullen er alles aan doen na te gaan wat er nog aan eigendommen aanwezig is. We beseffen dat we daarmee niets goed kunnen maken. We kenden alleen het verhaal, maar niet de specifieke, onverkwikkelijke geschiedenis, die plaatsvond vóór ieder van ons geboren was, maar die na driekwart eeuw ons pijnlijk heeft geraakt en ons in feite sprakeloos maakt." [3]

Dit artikel is gebaseerd op de volgende bronnen: [1]= Het Horloge van Celis, Harry G. de Vries (2024), pag. 11-68 [2]= Het adres, Marga Minco (2019), ter ere van de P.C. Hoofdprijs 2019, pag. 27-28 [3]= ibid. pag.23

bewoners uit de wijk waren met velen naar het plein gekomen

elk jaar geweldige hulp en organisatie

Van een poldergemaal naar een museum

Er komt een museum aan de grens van Prinsenland: het Beijerinckgemaal!

Droge voeten in de polder

Prinsenland en het Lage Land hebben als voormalige polders niet zo veel historische bebouwing. Zeker, er staan wat oude woningen langs de 's-Gravenweg, maar in de rest van de wijk kun je lang zoeken en begint de 'geschiedenis' pas in de jaren zestig. Toch lijkt er een echt museum aan te komen, net buiten de grens van Prins Alexanderpolder.

De plaats van handeling is het Beijerinckgemaal. Dat staat weliswaar aan de Bermweg, in Capelle aan den IJssel, maar op een steenworp afstand van Prins Alexanderpolder. En dat gemaal heeft een wezenlijke rol gespeeld bij het droogmaken en houden van de polders waarop nu de woonwijken staan. Eerder verscheen in Rijk al een artikel over het verhaal van die inpoldering en ingenieur Jan Anne Beijerinck, naar wie het gemaal is vernoemd.

Over stoommachines en 'benedengemalen'

Zoals we eerder schreven, werkte Jan Anne Beijerinck vanaf 1859 aan een plan voor de inpoldering van de plassen die door turfwinning waren ontstaan. Voor die inpoldering was een hele infrastructuur nodig, met onder meer kaden, een ringdijk en een ringvaart. Voor het droogmaken werden verschillende gemalen gebouwd. Bij Kralingse Veer kwam een 'bovengemaal' aan de dijk. Daarnaast kwamen er in de polder drie 'benedengemalen' te staan, die vanaf 1869 werkzaam waren.

Het Beijerinckgemaal was één van die benedengemalen. Het werd een zogenaamd vijzelgemaal, met ijzeren en wat later houten vijzels voor de bemaling. Dit werkte tot 1899, maar toen bleek de fundering zeer slecht geworden en werd het Beijerinckgemaal verbouwd tot een centrifugaal-gemaal met een stoommachine. In 1927 werden de stoomketels verwijderd en vervangen door een elektrisch gemaal.

Het huidige Beijerinckgemaal dateert dus feitelijk uit 1899. Het is een groot aantal jaren gebruikt door de Historische Vereniging Capelle aan den IJssel (HVC) en ook de leden van de voormalige Historische Vereniging Prins Alexander waren er regelmatig vaak te gast. Er werden exposities georganiseerd en lezingen gehouden in een decor dat prachtig aansloot bij de thema's die werden belicht.

Van ketelhuis naar Watermuseum

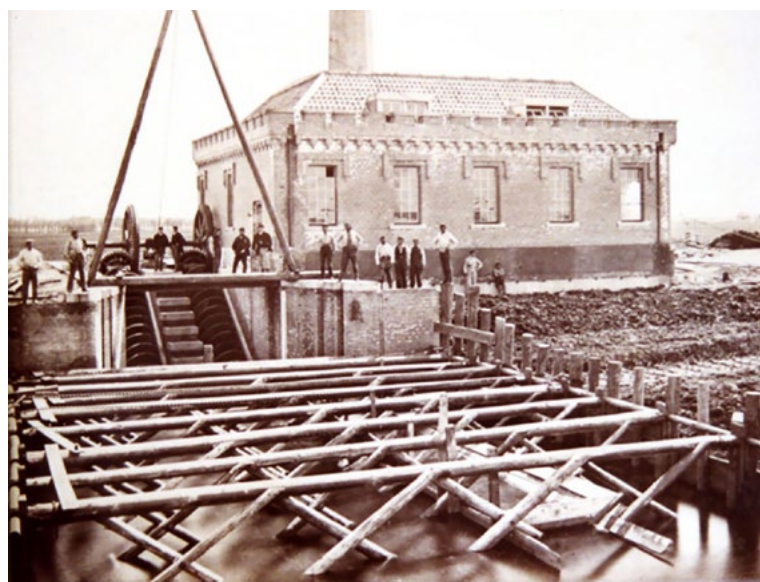
Inmiddels is er echter veel aan het veranderen bij het Beijerinckgemaal. De Historische Vereniging Capelle aan den IJssel (HVC) maakt niet langer gebruik van het gemaal. In april nam de vereniging een

nieuwe locatie in gebruik, het voorhuis van de boerderij 's-Gravenhof aan de 's-Gravenweg 273.

Dat toekomstige Watermuseum in het Beijerinckgemaal krijgt een belangrijke educatieve functie. Zoals het bestuur van het Beijerinckgemaal in haar bidbook aangeeft, wordt het Watermuseum 'een trekpleister voor educatie van duizenden leerlingen in Capelle en Rotterdam over waterveiligheid, watergebruik, waterverspilling, klimaatadaptatie en duurzaamheid, een levend voorbeeld van waterbeheersing en informatiepunt over de gevolgen van klimaatverandering én een rustpunt voor passanten en een huiskamer voor direct omwonenden.'

Alle benodigde informatie en 'wordt vervolgd!'

We houden die ontwikkeling uiteraard in de gaten, het zou mooi zijn als het Beijerinckgemaal echt een museum wordt dat de ontwikkeling van onze omgeving en het belang van water daarin belicht. Een museum over verleden én toekomst. Wordt vervolgd! Het Beijerinckgemaal ligt aan de Bermweg 13, op 6 minuten lopen van metrostation Schenkel. Het gemaal is elke maand een dag te bezoeken. De data daarvan en meer informatie zijn te vinden op www.beijerinckgemaal.nl/maaldagen/

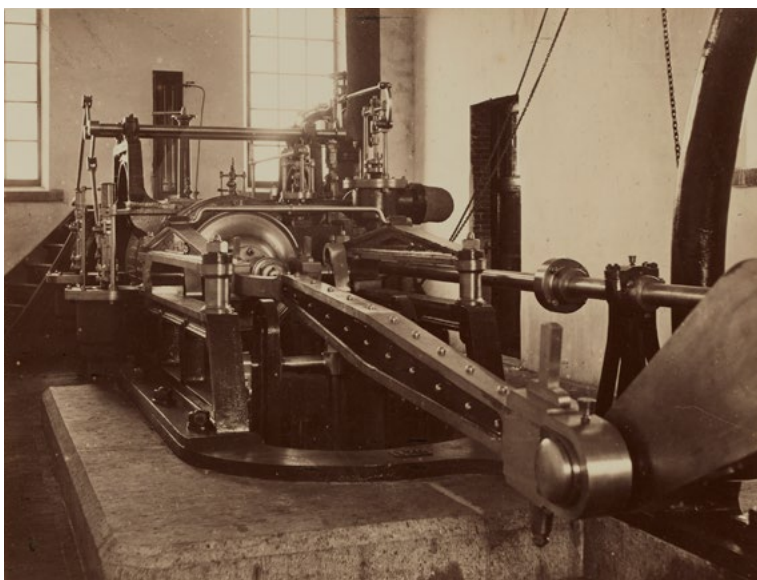

*Het Beijerinckgemaal nadert zijn voltooiing, 1869
(NL-RtSA_4100_CAPHV-286-01)*

Heimachines aan het werk voor de fundering van het Beijerinckgemaal (NL-RtSA_4187_XXXIII-80-02-1)

Machines in het Beijerinckgemaal
(NL-RtSA_4187_XXXIII-80-02-6)

Heimachines in 1869 (NL-RtSA_4187_1987-609)

Wetenswaardigheden over Koningsdag

Koningsdag in korte tijd het meest populaire feest (na carnaval)

Nationale feestdagen zijn niet echt geliefd

“De Nederlander is niet zo gehecht aan zijn vaderlandse geschiedenis en een grote nationale feestdag met een geschiedkundige achtergrond met militaire parades is er niet. Zelfs een zo belangrijke mijlpaal als de bevrijding van de Tweede Wereldoorlog (5 mei), wordt slechts pover gevierd. Pal na Koninginnedag (30 april) weer een vrije dag kan er in het calvinistische Nederland niet af, er moet gewerkt worden. Nou vooruit dan, één keer in de vijf jaar. Wel kent men enkele plaatselijke feesten met een historisch karakter, zoals het Gronings Ontzet, Leids Ontzet, Alkmaars Victorie en de inneming van Den Briel.” [1]

Mogelijk is het koningsfeest toch iets meer dan de auteur hierboven beschrijft.

Een klein stukje geschiedenis

De neerlandica Inez van Eijk kijkt wat positiever naar ons koningsfeest. Zij spreekt van een lange en uitbundige traditie. De verjaardag van de zeer geliefde koning Willem II (1792-1849, regeringsperiode 1840-1849) werd uitgelaten gevierd, ondanks dat hij in de koude maand december jarig was. Koning Willem III (1817-1890, regeringsperiode 1849-1890) was niet zo bijzonder geliefd, waardoor bij zijn verjaardag de aandacht meer uitging naar zijn veel jongere vrouw Emma. Dat bleef zo tot zijn feestdag voor zijn 40-jarige regeringsjubileum. Toen Willem III stierf volgde de toen pas tienjarige Wilhelmina hem op. In 1898 werd Wilhelmina tot koningin gekroond en vanaf toen werd er Koninginnedag gevierd.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zat zij in Engeland en de durfal in Nederland zette op Koninginnedag wat afrikaantjes voor het raam of in de voortuin. Binnenshuis zong men het Wilhelmus en als het kon at men 's avonds oranje worteltjes.

onze burgemeester komt onverwacht op bezoek

De koningin daalt af naar het volk

Wilhelmina's dochter Juliana introduceerde een vernieuwing van het feest: het volk kon haar komen feliciteren. Staand op het bordes van paleis Soestdijk in Baarn met de gehele familie aan haar zijde, trok een bonte stoet aan verenigingen en lokale helden langs het bordes.

“Bloemen, bloemkolen en fruit, krentenbroden en Weespermoppen, wandkleden, vazen, potten en wandborden, poppen en schilderijen, konijnen en gerookte paling, alsmede zangers, clowns en potsenmakers vielen haar op die feestdag ten deel. In de kelders van het paleis moeten nog kasten en kisten vol staan met veel van die goede gaven.” [2]

In 1964 explodeerde het aantal feestgangers, dat langs het bordes wilde lopen. Spontaan maakten de koningin en haar gemaal en hun kinderen een rijtoer langs de meer dan twintigduizend Nederlanders die buiten de hekken van Soestdijk stonden te wachten.

Koningin Beatrix brak met deze traditie; zij bezocht jaarlijks twee Nederlandse gemeentes, vergezeld door man, zussen en kinderen. Haar zoon heeft deze traditie overgenomen.

Waarom is koningsdag altijd hetzelfde?

Altijd hetzelfde stramien van het feest

Zowel Weerheijm als Van Eijk beamen dat de inhoud van het feest in de loop der jaren nauwelijks is veranderd. Elk jaar probeert de gemeente waar de koninklijke familie komt verjaren, er een unieke eigen draai aan te geven, maar feitelijk zijn altijd dezelfde elementen te zien. Denk hierbij aan oud-Hollandse spelletjes, fanfare en

buurtbewoners heerlijk in de zon

muziekgroepjes, dansende schoolkinderen, de ontvangst van het koningspaar door de burgemeester, het bosje bloemen dat een lief kindje van rond de zes jaar aanbiedt, de hilarische pogingen van een lid van de koninklijke familie dat iets spectaculairs doet (dit jaar fierljeppen – polsstokspringen – of kaatsen), rondedansjes op klompen, kinderspelen als zaklopen (yes, er valt een prinsje – dat is humor!), een lange rij van oude ambachten, het nuttigen van plaatselijke lekkernijen, tegenwoordig een statafel met wat voorzitters van lokale stichtingen die goed werk doen, een dj de hand schudden over de dj-boot heen, of soms zelfs een ‘track’ erin gooien, lokale (sport) helden een handgeven met een kort praatje en dan weer door tot eindelijk de bus of trein wacht om allen weer naar het paleis terug te brengen.

De grote steden en kleine dorpen hebben die dag op afgesproken plaatsen een vrijmarkt waar van alles te koop is. Daar ver bij uit de buurt is in een park of groot plein een dancefeest, of soms meerdere.

Denk jij dat nou ook weleens?

Aan al het plezier komt een eind. De koning en zijn gevolg waren voor een dag afgedaald naar het volk. Eindelijk was er een moment om ze echt te leren kennen als mens. Ze waren voor even tussen het volk – ze waren aanraakbaar! De koninklijke familie zwaait voor het laatst, terwijl ze naar bus of trein lopen. Ze gaan weer terug naar

het veilige paleis. Vaak stel ik mij dan voor hoe de gehele familie de schoenen uitgooit en meteen languit de voeten op de lege bank voor hen neerlegt. Zou de koning een Heineken in de hand hebben op weg naar huis? Als koningshuisfan (ik vlag fanatiek) zou ik zo graag achter in de treincoupé of de bus zitten. Wat zouden ze tegen elkaar zeggen? Durven ze een grapje te maken?

Dit artikel is gebaseerd op de volgende bronnen: [1]= Feesten in Europa, Tom Weerheijm (2006), pg.95 [2]= Feest (feestvieren in Nederland door de eeuwen heen), Inez van Eijk (1995), pg. 93-94

RIJK AAN • ENTERTAINMENT

NederBlues, wat een sprankelend boek!

Voor al voor popliefhebber of de generatie vanaf 1950

Wat een sprankelende verhalen staan er in dit boek over de nederblues groepen Bintangs, Livin'blues, Brainbox en nog een aantal erg bekende. De schrijvers trekken je mee in de historie van de desbetreffende band. Leuk is, dat deed ik zelf, om tijdens het lezen de betreffende lp's van de groepen op te zetten. De anekdotes omarmen je als een warme jas. Staat op pagina 17, 18 en 19 van de RIJK een verhandeling over nostalgie, nou hier verzuip je, positief bedoeld, bijna in nostalgische gevoelens.

Ik was op veel momenten weer terug op de middelbare school. Sommige bandjes heb ik nog zien optreden toen hun bekendheid nog niet echt groot was. Herinneringen kwamen terug over meisjes uit mijn klas, die ik zo mooi vond bewegen op de muziek. Soms pas na een uur herinnerde ik me haar naam. “We worden ouder papa, geef het maar toe”, zong Peter Koelewijn lang geleden.

Trots op Nederblues!

Natuurlijk knalde Eric Clapton van de Cream door mijn speakers, wat speelde die goed. Maar hier in ons mooie Drenthe hadden we gewoon Elco Gelling van Cuby (wat heb ik goeie herinneringen aan alle dagen dat ik bij hem in Assen sliep en meeding naar café Peelo, waar de band oefende. En dan hop de auto in naar een optreden). Later werd Jan Akkerman toegevoegd aan onze nationale trots. Deze gitaristen werden ook door buitenlandse grootheden ontdekt, zo staat terecht genoemd in de epiloog van het boek. Denk aan Albert Collins die samenspeelde met Barrelhouse (hfst. 6) of Eddie Boyd met Cuby (hfst. 1).

Kleine kritiek op bijna alle muziekboeken

Iedereen begrijpt dat songs muzikaal kunnen worden ontleed, maar de songteksten blijven ook in dit boek onbesproken. Dat vind ik enorm jammer. Zelf schreef ik lang geleden over de filosofische lading van de teksten van Cuby, alhoewel ik daar altijd ruzie met hem overkreeg. Niet iedereen is een filosoof natuurlijk.

(www.rikoelfzema.nl; klik op ‘over mijn publicaties’ en dan op ‘2016-03-01 cuby etc.’)

Los van deze kritiek:

LEES DIT BOEK EN VOEL JE URENLANG HEERLIJK, ELK HOOFDSTUK LANG!

Nederblues
Loek Dekker & Ben Maarleveld
Uitgeverij Noordboek-Van Gorcum
(2026); blz.303, €34,90 full colour!

RIJK AAN • HISTORIE

Wat je niet weet over de laatste verkiezingen!

Of je nu wel of niet bent gaan stemmen, achter de schermen gebeurde een hoop.

De nieuwe wijkraad gekozen!

Op 22 april is de nieuwe wijkraad LLPG geïnstalleerd. Er zijn negen wijkraadsleden uit 27 kandidaten gekozen. Van de ongeveer 80.000 potentiële kiezers zijn er zo'n 33.000 gaan stemmen voor de wijkraad. Dat is bijna 42%. Uit de oude wijkraad hebben zich een paar leden opnieuw verkiesbaar gesteld. Gelukkig zijn er twee oud-wijkraadsleden opnieuw gekozen, zodat er ook ervaring in de wijkraad aanwezig blijft. De zeven nieuwe, frisse wijkraadsleden mocht ik ontmoeten op een presentatieavond in de wijkhub aan het Marinus Bolkplein 37 en daar ervoer ik een enorm enthousiasme, zowel van jong als ouder.

Helaas is de deadline van de RIJK al aanstaande, dus kan ik ze niet alle negen persoonlijk aan de lezer van RIJK voorstellen, ook al was dat mijn plan. In het nummer hierna kom ik zeer uitgebreid terug op de beweegredenen en het enthousiasme van de negen nieuw gekozen wijkraadsleden.

Een frisse blik

Zo hoopvol was het op de presentatieavond van nieuw te kiezen wijkraadsleden zoveel jongeren te zien. Zij willen hun schouders eronder zetten om iets van de buurt te maken. De een wat zenuwachtiger dan de ander gaven ze acte de présence in de wijkhub. Echt een vraag van jongeren 'waar kunnen we zien wat de wijkraad het afgelopen jaar allemaal heeft gedaan voor de wijken?' Boter bij de vis. Negen plekken waren er te vergeven.

Wat opviel is de frisse blik van jongeren. Waarom is het Huis van de Wijk dicht in het weekend, juist als wij jongeren zwervend zijn? De regering zegt dat we in noodsituaties elkaar moeten helpen, maar

we kennen vaak zelfs onze eigen burens niet. Er is een generatiekloof tussen oud en jong. Als er geen kansen op ontmoeting zijn, dan blijft die kloof bestaan. Er zullen dus activiteiten moeten komen, waarbij oud en jong elkaar spreken. Ook zullen we het moeten hebben over het verlies van respect voor elkaar en we zullen het moeten hebben over de opvoeding van onze kinderen.

Wat ben ik blij naar huis gegaan die avond. Als dit onze jongeren in de wijk zijn, dan staat alles in bloei.

De wat oudere gekozen leden hebben hun sporen in de politiek en het bestuurlijke apparaat verdiend, dus naar mijn idee is er een schatkist aan kennis in huis.

Wie namen onze stempas in ontvangst?

Veel wat er om ons heen gebeurt nemen we voor vanzelfsprekend aan. Voor de meeste arbeid krijg je toch gewoon betaald, nou dan? Toch is dat niet altijd zo. Stembureaus moeten bemenst worden en daarvoor bestaat geen enorme geldelijke vergoeding. Het is een maatschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel dat de meeste vrijwilligers in de stembureaus doet belanden.

In onze wijken is een opmerkelijke groep actief, die ook nog eens elke verkiezing in stembureaus de handen uit de mouwen heeft gestoken. Op de foto's zie je hen. Zij hebben allemaal functies in onze wijk waarbij je ze kunt ontmoeten.

Zo kon het dus gebeuren dat je achteloos je stempas en paspoort afgaf ter controle en dat je oog in oog stond met allemaal mensen die in het dagelijks leven voor onze wijken aan het werk zijn.

Heb je als bewoner dus vragen over je wijk, deze mensen zijn er om je te helpen. Op de foto zie je van links naar rechts Rutger, Saskia, Jacomine, Bart en Guus.

Waarmee naar de Wijkraad LLPG?

Bewoners die iets voor hun wijk of straat willen organiseren (buurtfeest, buurtactiviteit, buurtschoonmaak etc.) kunnen met hun vragen en ideeën naar een openbare vergadering van de wijkraad. Kijk daarvoor op de site www.wijkraadllpg.nl. Maar ook als je vragen hebt over wat er gaande is in je wijk, of dat je iets ziet wat je zou willen aankaarten of veranderen, klop dan aan bij de wijkraad. De wijkhub aan het Marinus Bolkplein 37 is ook overdag te bezoeken voor informatie of advies. Open op dinsdag van 10-14 uur, donderdag van 10 tot 16 uur en op vrijdag van 9 tot 15 uur.

Parapsychologie (Zoektocht naar het onverklaarbare)

Een aantal lezers vertelden dat ze 't 'spookartikel' in het vorige nummer erg leuk vonden. Dus, opnieuw en beter!

Een wereld vol onverklaarbaarheden

Wie kent nog het tv-programma Parallax van Veronica? Daarin ging het aflevering na aflevering over psychokinese (= iets laten bewegen met je geest), telepathie, helderziendheid en paranormaal genezen. Het programma was zo populair, dat er zelfs een begeleidend boek is uitgebracht. Ik kocht het later in de uitverkoop bij V&D, zo oud is het! [1]

Dat boek is sterk verouderd natuurlijk, maar helaas verschijnen er weinig boeken over parapsychologie. Dat maakt het vakgebied aan de universiteit nog schimmiger. Zeer blij dus, dat de psycholoog Jacob Jolij een briljant wetenschappelijk boek heeft geschreven over allerlei mentale verschijnselen die zich lijken af te spelen buiten het bekende biologische of natuurkundige domein. In de volksmond roepen ze dat het over 'bovennatuurlijke' ervaringen gaat. Het mooie aan het boek is, dat de schrijver met objectieve ogen, op wetenschappelijke wijze en met respect onverklaarbare zaken probeert van betekenis te voorzien. En al bewijst hij meermaals dat veel paranormale zaken onzin zijn, hij blijft respectvol over de ervaring van mensen, die er wel in geloven.

De 'survival-hypothese': geesten bestaan

Als we in het bestaan van spoken geloven, dan zeggen we eigenlijk dat we geloven dat de geest van ons een identiteit is die losstaat van het lichaam en na de dood kan voortleven. Spoken zijn dus geesten van overledenen, die om wat voor reden dan ook geen rust hebben gevonden. Voor veel westerse mensen is dat een belachelijk idee, dood is dood, want een geest kan nooit bestaan zonder een lichaam. We moeten wel bedenken dat de meeste mensen op aarde in heel veel landen geloven in reïncarnatie. Het is dus feitelijk gekker dat wij niet in de 'survival-hypothese' geloven, dan al die miljarden mensen die dat wel doen.

Jacob Jolij start een hoofdstuk met een eigen paranormale ervaring. Hij en zijn vrouw slapen in hun nieuwe huis en ze horen 's nachts voetstappen in de woonkamer. Maar elke keer als een van hen ging kijken in de woonkamer, verdween het geluid en was er niets te zien. Later hoorden ze dat de vorige eigenaar net was overleden. Na een aantal weken werden de voetstappen niet meer gehoord.

Soms zien mensen echt spoken! Toch?

In Nederland bestaan ruim honderdduizend volksverhalen, maar slechts een kleine zesduizend gaan over spoken. Over Friese spoken bestaan de meeste verhalen, maar voor het echte werk moet je naar

Engeland gaan. (Of je gaat in Amsterdam naar de Spooksteeg! Typ maar in bij Wikipedia.)

Een mogelijke verklaring voor het zien van spoken ligt opgeslagen in onze eeuwenoude hersenen. Doordat we van oudsher elkaar nodig hebben om te overleven, zijn er hersengebieden in ons brein ontwikkeld die razendsnel patronen herkennen in wat wij zien. Zo is er een hersendeel waarin gezichten van (mede)mensen worden geïnterpreteerd. Vroeger was het belangrijk om snel je medemens te scannen op 'wel of niet vijandig'. Nog steeds is in ons dagelijkse leven de enorme hoeveelheid gezichten om ons heen de belangrijkste prikkel

voor onze hersenen.

Het vermogen om overal gezichten in te kunnen zien heet in de psychologie 'pareidolia' (zie foto). En inderdaad ziet de ene mens sneller ergens een mensengezicht in dan de ander. En uit onderzoek blijkt dat mensen die geloven in het paranormale vaker gezichten 'zien' waar die er niet zijn.

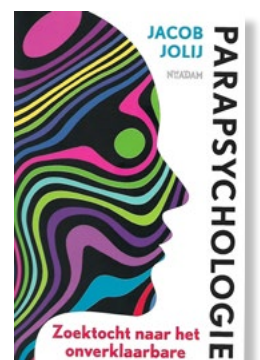
Verbluffend mooi boek

Het is zo mooi, dat hier slechts enkel zaken genoemd kunnen worden. Lees over klopgeesten, het meest beroemde parapsychologische onderzoek 'Feeling the Future', hoe je dobbelstenen kunt beïnvloeden en nog veel meer. De eindconclusie is 'het dubbelprojectie-model', een mogelijkheid dat parapsychologische ervaringen misschien bestaan.

Dit is het beste, wetenschappelijke, boek over parapsychologie op dit moment. Een aanrader!

Noten: [1]= Parallax (de schijnbare werkelijkheid), ed. Sent Wierda (1989)

Parapsychologie
(zoektocht naar het onverklaarbare)
Jacob Jolij
Uitgeverij Nieuw Amsterdam
2026; blz.302; € 24,99

De scholekster: heb jij Bonte Piet al in de buurt gezien?

Wie weleens aan de Nederlandse kust wandelt, kent de scholekster vast. Luid roepend boven het strand of foeragerend tussen de schelpen zijn zij een vaak geziene gast op onze stranden. Minder bekend is dat deze typische kustvogel zich tegenwoordig ook verrassend thuis voelt in dorpen en steden. Zelfs in onze woonwijk kun je hem tegenkomen. Kijk maar eens op een plat dak, een grasveld of gewoon hoorbaar in de lucht.

Bekende verschijning

De scholekster (*Haematopus ostralegus*) is makkelijk te herkennen. Het is een zwart-witte steltloper met een opvallende oranje lange snavel en korte roze poten. De snavel gebruikt hij om schelpdieren te openen. Al vliegend hoor je hem vaak luidruchtig “te-piet” roepen, zelfs ’s nachts. Scholeksters komen jaarlijks in maart terug naar hun vaste plek in de woonwijk. In juli vertrekt hij weer naar de kust. In woonwijken broeden ze vaak op platte grinddaken. Deze plek lijkt op hun natuurlijke broedgebied dat ook open en overzichtelijk is. Ze zoeken hun voedsel op gras- en sportvelden en ook wel tussen de straatstenen.

Hoe de scholekster aan zijn naam komt

Dat het tweede deel van scholekster ekster is, valt wel te begrijpen. Maar waar komt schol vandaan? Dat ligt wat ingewikkelder en daarvoor moeten we terug naar het Middelnederlands (1200 – 1500). Schol had in die tijd drie betekenissen: aardkluit, ijsschots en een soort platvis. De scholekster eet geen schol, dus die betekenis valt af. Ijsschots is hier ook niet van toepassing. Aardkluit is dan de meest logische verklaring, een verwijzing naar de plekken waar de vogel vaak te vinden is.

De scholekster heeft ook een paar leuke bijnamen, zoals Bonte Piet. Bont vanwege zijn zwart-witte verenkleed en Piet waarschijnlijk door zijn roep ‘te-piet te-piet. En op de waddeneilanden spreekt men vaak over Lieuw of Bonteluw.

Maak je buurt vogelvriendelijk: licht een tegel

Wil je vogels helpen? Wip bijvoorbeeld een paar tegels uit je tuin en vervang ze door plantjes. Een stukje losse aarde trekt ook al snel insecten en wormen aan en dat is precies het voedsel waar veel vogels naar op zoek zijn. Daarnaast helpen ‘rommelhoekjes’. Laat een hoopje bladeren liggen, stapel wat takken op, zet een bakje water neer of geef een hoekje van de tuin wat minder aandacht. Het lijkt misschien slordig, maar dit is zo nuttig voor vogels. Op deze manier maak je van je tuin een kleine natuurlijke plek waar vogels graag komen.

Waarnemingen doorgeven

Zie je een scholekster in jouw buurt? Dan kun je dat melden op waarneming.nl. Deze website en app worden gebruikt door natuurliefhebbers en onderzoekers om bij te houden waar soorten voorkomen. Jouw waarneming helpt dus mee aan beter inzicht in de verspreiding van vogels. Ga eens naar de website en tik jouw wijk in en je ziet welke soorten er bij jou in de buurt gevonden zijn.

Jouw buurt gaat voor je leven

Wie eenmaal oog krijgt voor vogels, ontdekt al snel dat de buurt veel meer te bieden heeft dan je ooit had gedacht. Wat eerst een gewoon grasveld, dak of straat leek, blijkt ineens vol leven te zitten. Je hoort nieuwe geluiden, ziet gedrag dat je eerder niet opviel en herkent steeds meer soorten, zoals de in dit artikel beschreven scholekster. Het maakt een wandeling door de wijk verrassend en levendig. Alsof je in een heel nieuwe wereld terecht komt, gewoon dicht bij huis.

In ornithologie maakt het uit of je man of vrouw bent

De symboliek van de scholekster (of het gebrek daaraan)

ChatGPT en Google zijn grotendeels verboden

Deze vogelrubriek Vogels in onze Wijk maken we met z'n tweeën. Links de redacteur die veel van de vogels zelf weet en heel veel in de natuur wandelt en observeert. En dan ik, die zich met de symboliek van de betreffende vogel bezighoudt. Maar, o wee, als in al mijn boeken over symboliek en vogels de scholekster ontbreekt? Laat chatGPT mij op weg helpen: er is geen vaste officiële betekenis. Dan volgt dat hij voor 'balans en contrast' staat wegens zijn zwarte en witte tekening en dat hij luid roept, dus dat je van jezelf moet laten horen en je niet moet laten ondersneeuwen. Nou, dit is exact waarom het redactieleden verboden is om artikelen met chatGPT te schrijven. Dit gaat nergens over.

Dan intypen in Google: een vage Belgische site komt boven en roeptoetert het volgende. 'De oranje snavel van de scholekster symboliseert het sacrale chakra, verbonden met creativiteit, emoties en passie'. Nog meer van dit soort vergezochte onzin: 'het feit dat scholeksters hun voedsel "voelen" met hun snavel in plaats van het te zien, symboliseert het belang van intuïtie boven logica'. Dit is dus reden twee waarom het redactieleden verboden is om louter via Google een artikel te schrijven. Het levert onbewijsbare teksten op.

Ga zelf vogels kijken

In de krant stond een artikel over 'vogelen', vogels kijken. Daarin vertelde een beginnend vogelaar hoe hij zich gezonder, jonger en fitter ging voelen door te wandelen in verschillende landschappen. Tevens openbaarde zich een nieuwe wereld vol details, waaraan vroeger achteloos voorbij werd gegaan. Je kijkt op verschillende soorten landschappen verandert rigoureus. En dan nog de aanscherping van een persoonlijke eigenschap: je moet moeite doen om een vogel te zien, soms voor de zeldzame exemplaren heel veel moeite. Je doorzettingsvermogen groeit dus. En als beginnend vogelaar word je ondergedompeld in ontelbare 'flowmomenten', want de eerste jaren zie je elke dag wel een bepaalde vogel voor het eerst. [1]

Bovenstaande ervaringen heeft ook Jaap Tielbeke, die in de corona-periode is gaan vogelen. Het boek van Jennifer Ackerman 'Zo doen vogels dat', leerde hem dat het kijken naar vogels, die alle hun eigen manieren hebben, ook zijn eigen gedrag in een ander perspectief te zien. [2]

Vroeger waren vogelaars bijna altijd mannen

In de coronatijd zijn ook veel vrouwen gaan vogelen. Meer diversiteit is goed voor de wetenschap, constateert Jennifer Ackerman in bovengenoemd boek: "Tot voor kort waren de meeste ornithologen mannen en richtte onderzoek zich voornamelijk op wat mannetjesvogels deden. De rol die de vrouwtjes speelden in de levenscyclus van hun soort, van vrouwelijke sierlijke pluimages tot broedactiviteiten, werd gerelativeerd of genegeerd. Zo dacht men lange tijd dat complexe melodieën waren voorbehouden aan mannetjesvogels, totdat twee ornithologen, Karan Odom en Laura Benedict, deze theorie onderuithaalden: er zijn vele vrouwtjes die imposante liederen ten gehore brengen." [3a]

Vogelen maakt je bewust van de ecologische crisis

"De natuur is veerkrachtig, hoor je vaak, maar alles wat ik de afgelopen maanden heb geleerd over vogels, heeft me juist doen inzien hoe kwetsbaar ecosystemen zijn, hoe precair de balans. (...) De landschapspijn wordt pas invoelbaar als je ziet wat er allemaal verloren gaat, als je jaar in jaar uit aandachtig naar je omgeving kijkt. Vogels zijn een graadmeter voor de staat van de natuur: dat het aantal buizerds flink is toegenomen, betekent dat er genoeg prooidieren zijn. Dat de populatie zomertortels hard achteruitgaat, is een indicatie dat het slecht gaat met de biodiversiteit op het platteland." [3b]

Dit artikel is gebaseerd op de volgende bronnen: [1]= NRC 11-04-2026: Ga vogels kijken en je wordt gegarandeerd gelukkiger [2]= Gevleugende geschiedenis van Nederland (de Nederlanders en hun vogels), red. Jan Luiten van Zanden (2022), hfst. 30 blz.417-427 [3a]= ibid. blz.420; [3b]= ibid. blz.424-425

Samen eten, waarom is dat goed voor je?

Waar kun je samen dineren in onze wijken?

In Het Lage Land kun je lunchen en dineren in Het Palet of Het Huis van de Wijk en in de Thuisplusflat De Helga. In Prinsenland kan je in De Prinsenhof (lunchen en dineren) en in De Sterrenhub (alleen lunch) of Swedoro (alleen diner). Het zijn er te veel om hier af te drukken. Er zijn mooie flyers gemaakt, waarop alle locaties en benodigde informatie staan vermeld. Kijk dus in de wijkhubs, huizen van de wijk en locaties van wijkpartners, want daar liggen de flyers!

Maar even los van de maaltijden, die je er kunt nuttigen, is het misschien nog wel veel belangrijker dat je als vanzelf contact maakt met je mede-tafelgenoten. Los van de gezelligheid, waarom is dat nou goed voor je? Over gezamenlijk aan tafel gaan heeft psycholoog Ap Dijksterhuis juist nu een boek geschreven. Hieronder leest u meer.

Sociale ongezondheid

Als een psycholoog een boek schrijft over bijvoorbeeld 'samen eten is erg goed voor een mens', dan zal hij daar een reden voor hebben. Hij noemt er zelf drie.

De eerste is dat we 'meer en meer bewegen naar een individualistische wereld met minder sociaal contact.'

De tweede is dat 'het aantal mensen dat sociaal ongezond is snel groeit en de invloed van sociale ongezondheid veel groter is dan vrijwel iedereen denkt.'

De derde 'en zeker niet minst belangrijke reden is dat de samenleving langzaam desintegreert. Het besef dat we het uiteindelijk allemaal samen moeten doen lijkt bij steeds minder mensen aanwezig.'

Wat is sociale ongezondheid?

In een langlopend onderzoek van twee Amerikaanse wetenschappers kwamen zij in 1979 tot een baanbrekende conclusie: het hebben van een goed sociaal netwerk verlengt iemands leven. De twee grootste doodsoorzaken, zo stelden zij, zijn roken en het gebrek aan sociale relaties. [1]

In 2000 publiceerde de Amerikaan Robert Putnam zijn beroemde boek 'Bowling Alone', waarin hij tot dezelfde conclusie kwam.

Hij mat het 'sociale kapitaal' van mensen en hoe hoger, hoe langer iemand leeft. In de staten Noord- en Zuid-Dakota, Vermont, Maine en New Hampshire is het sociaal kapitaal van mensen hoog en de gemiddelde leeftijd is 81 jaar. In staten met een laag sociaal kapitaal (o.a. West-Virginia en Alabama) werden mensen gemiddeld 75 jaar.

Sociaal kapitaal is te meten aan o.a. lidmaatschap van verenigingen, vrijwilligerswerk, contact met vrienden, en meer in het algemeen naar het vertrouwen dat mensen hebben in hun medemens.

Bizar onderzoek: je wordt ziekgemaakt!

Onderzoekers namen drie groepen personen, de eerste met een hoog sociaal kapitaal, de tweede met een laag sociaal kapitaal en een derde, controlegroep, totaal willekeurig van samenstelling. De groepen kregen neusdruppels om verkoudheid tegen te gaan, althans dat zeiden de wetenschappers. Feitelijk kregen de deelnemers druppels met het rinovirus, dat mensen verkouden kan maken. Wetenschappelijk werd in dit onderzoek bewezen, dat mensen met een hoger sociaal kapitaal minder ziek werden en dat bij hen het virus zich langzamer vermenigvuldigde.

Zo deden andere onderzoekers weer een onderzoek bij mensen met een goed en mensen met een slecht huwelijk. Alle deelnemers kregen acht blaren opzettelijk aangebracht op de onderarm. Daarna moesten de paren met elkaar in gesprek over willekeurig welk onderwerp. Na verloop van tijd ontdekten de wetenschappers dat de blaren bij gelukkige stellen sneller genazen dan bij stellen die niet een echt gelukkige relatie hadden. De gelukkige mensen maakten tijdens het gesprek meer het hormoon oxytocine aan, en in mindere mate, het hormoon vasopressine dan de ongelukkige stellen.

De meest ontroerende foto van een tweeling

De liefste foto die ik ken

De meisjestweeling Kyrie en Brielle Jackson werden 12 weken te vroeg geboren. Kyrie was de grootste van de twee en ontwikkelde zich perfect. Maar Brielle had het moeilijk in de couveuse en het ging niet goed met haar. Een verpleegkundige legde tegen de regels

van het ziekenhuis in, stiekem Brielle in dezelfde couveuse als Kyrie, zodat ze elkaar, voordat Brielle zou sterven, nog even gevoeld zouden hebben. Al snel legde Kyrie haar armpje om Brielle heen. En een wonder geschiedde: Brielle sterkte aan en in korte tijd mochten beiden het ziekenhuis in gezondheid verlaten. Sinds deze gebeurtenissen bestaan er couveuses voor meerdere te vroeg geboren. Kijk de foto op internet! [2] Samenzijn en verbinding maken zijn toverwoorden!

Hoe vaak eet u alleen?

De psycholoog Ap Dijksterhuis bespreekt in zijn boek het meest recente World Happiness Report van 2025. Om de zoveel jaar meten wetenschappers hoe gelukkig de inwoners van een groot aantal landen zijn. In dit rapport van 2025 staat het belang van sociaal contact en sociale steun centraal. Aan de hand van o.a. deze vraag 'hoe vaak per week lunch of dineer je met anderen, en hoe vaak doe je dat alleen?', meten zij de verschillen tussen landen. Die verschillen tussen landen is erg groot. Landen als India, Estland en Litouwen scoren erg laag, terwijl in Europa Spanje, Italië en IJsland heel hoog scoren. Nederland scoort ruim boven het gemiddelde. "Gemeten over de hele planeet geven mensen die zelden of niet met anderen eten hun geluk een score van onder de 5, en mensen die het vaakst eten in gezelschap van anderen belonen hun geluk gemiddeld met een 6. (...) Een maaltijd delen maakt gelukkiger omdat het de sociale gezondheid bevordert. Het toverwoord: verbinding", (pag.185-186). Nederland ligt dus ver boven de 6!

Hoe maak je verbinding?

"De eerste pijler is direct contact. Het spreekt voor zich, contact tussen mensen leidt – zolang dit contact niet vijandig is – tot een gevoel van verbinding.

De tweede pijler is participatie. Mensen die deelnemen, die meedoen, die bijvoorbeeld meedenken met belangrijke beslissingen, of dat nu op hun werk is of in hun wijk, voelen zich meer verbonden. De derde is identificatie. Mensen kunnen zich meer of minder identificeren met hun straat, met hun wijk, met hun stad, zelfs met de mensheid in het algemeen. Het staat bijna gelijk aan het gevoel verbonden te zijn.

De vierde pijler is vertrouwen. Op ieder niveau heeft verbondenheid vertrouwen nodig, of het nu gaat om de autodealer, de buurman of de overheid.

De laatste pijler is eenheid. Om gelukkig te zijn, en zeker ook om uitdagingen van deze tijd aan te gaan, is het belangrijk dat mensen zich verbonden voelen met de mensheid in het algemeen. We moeten beseffen dat we met z'n allen een toekomst delen. Daarvoor is een zekere mate van gelijkheid nodig. Als mensen zich niet meer herkennen in een ander deel van diezelfde mensheid, zoals nu het geval is in de Verenigde Staten, die politiek verscheurd zijn en tegenwoordig lijken te bestaan uit twee totaal tegenovergestelde landen, is dat funest." (pag.186-187) [3]

Burendag of opzoomeren

Dit soort activiteiten als een buurtfeest of een buurtactie brengen mensen samen en heel laagdrempelig werkt iedereen onbewust de vijf pijlers van verbinding af. We brengen het oude dorpsgevoel terug in de grote stad. De Canadese psycholoog Susan Pinker onderzocht dat in haar boek 'The Village Effect' uit 2015. Zij concludeert dat mensen veel ouder worden in dorpen door die sociale cohesie. Dus: eet vaker samen met iemand, kijk op de flyers waar dat kan, en doe mee aan straatacties. Als je eerder dood wil, blijf je lekker binnen en doe je juist niet mee. Eet smakelijk!

Dit artikel is gebaseerd op de volgende bronnen: [1]= Social networks, host resistance, and mortality: a nine-year follow-up study of Alameda County residents, L.F. Berkman & S.L. Syme, in Oxfordjournals, 1979 Feb;109(2): pag.186-204. [2]= <https://www.linkedin.com/pulse/rescuing-hug-employees-recognition-avi-z-liran/> [3]= Naar een nieuw samen, Ap Dijksterhuis (2025), uitgeverij Prometheus, blz.253, € 23,99

Naar een nieuw samen,
Ap Dijksterhuis (2025),
uitgeverij Prometheus, blz.253, € 23,99

Herman Schildert

Herman Schouwenburg woont in Het Lage Land. Hij is tekenaar. De achterkant van de RIJK weet hij telkens tot een mooi plaatje te maken.

Zie zijn werk op:
www.instagram.com/hermanschildert of
www.facebook.com/hermanschouwenburg
 of www.flickr.com/photos/hermanschildert

Bedankt voor het lezen!